

המסלה

ישרו בערבה מסלה לאלקינו (ישעי' מ' ג')

ירחון — בעברית ובאידית

מוקדש לעניני תורה ויהדות

יוצא לאור ע"י

ועד הרבנים דניו-יארק רבתי

חוברת ט"ו.

ב"ה, חרש תשרי-חשוון, תרצ"ח.

שנה ב'.

תכן הענינים:

שאלות הזמן: התאחרות המעוררת פחד ודאגה; הסוף לפולמוס המתריב.....המערכת
 מלאכי השלום של אנודת הרבנים דאה"ב.....הרב יעקב לעוויןזאן
 רבינו עקיבא אינר זצ"ל.....הרב דר. ע. ב. פוזנר
 הרב ישראל בנימין בענדט פייוועלזאָהן זצ"ל.....א. י.
 על מצבם של רבני רוסיא עולי ארץ ישראל (מכתב).....הרב יהושע צימבאליסט
 חדושי תורה: אין אדם מקנה דבר שאינו שלו.....הרב משה הלוי סאלאווייציק
 ברור בזמני ק"ש, תפילה, תפילין וציצית.....הרב יחיאל מיכל טוקצניסקי
 אל חברינו הרבנים, בקשה, לוח.

אירישע אַבטיילונג: ברוך הבא בשם ר'; הפקירות; די עלענדע רוסישע רבנים
 און הרסה.....רעדאקציע
 אן אָפּענער בריף צום ועד הרבנים.....הרב ליפמאן לעווין
 רבנישער אויטאָריטעט.....הרב משה מאיר ישד
 אנערקענונג צו ספרד'ישער שוהל, באַראַ פּאַרק; אנודת אנשי מעמד ובית ועד לחכמים;
 אכרות; וויכטיג פאַר אירישע תלמוד תורה'ס און חדרים; מודעות.

"HANSILOH"

Published by
 RABBINICAL BOARD OF GREATER NEW YORK
 229 East Broadway, New York, N. Y.

Vol. 2

New York, Oct.-Nov., 1937

No. 9-10

תנאי החתימה:

לחצי שנה — \$1.00

לשנה — 2 דולר

נדפס בבית הדפוס גינזבורג ליינאטייפיינג קאמפאני, 68 סאטאלס סטריט, ניו יארק, נ. י.

המסלה

ישרו בערבה מסלה לאלקינו (ישעי' מ' ג')

ירחון — בעברית ובאידית

מוקדש לעניני תורה ויהדות

יוצא לאור ע"י

ועד הרבנים דניו-יורק רבתי

חוברת ט"ו.

ב"ה, חרש תשרי-חשון, תרצ"ח.

שנה ב'.

שאלות הזמן

התאחדות המעוררת פחד ודאגה

כי הרי סוד גלוי לכל הוא, שלראבונינו יש בין מורינו כאלה, הנוטים בלבם (ואף במעשים רבים) לקומיניזם. ואף נא יאמרו שזוהי „הזכרת המעשים הראשונים“ של בעלי תשובה, — הללו אין חושבים כלל לשוב בתשובה. אמת היא שמעטים הם כאלה במספרם, ולכן בשהיה להם כמה לעצמם, היינו בע"כ מסיחים דעתנו מהם ואמרנו — אחרי כי במחאות לא הועלנו כלום — דיינו במה שנשאר לנו, ילכו הם כאשר להם. אבל עכשיו שבטלו התחומים והללו והללו (ימורי הישיבות בכלל) תחת דגל אחד הם מאוחדים, משפיעים ומושפעים אלה מאלה, לא דאגת חנם היא אצל טובי החרדים שלנו שהתנחמו ומתנחמים בטהרת הקודש השרויה ברובי הת"ת וביחוד בישיבות, בדעת ואמונה הנטעות שם ע"י מורים חרדים לר' ולתורתו — כשיש אף צל של חשש שאף בארזים תפל השלהבת.

והרי עוברא היא שבאספה של מורים עמדו אחדים והכריזו על עצמם שהם כופרים בתורה מן השמים, ולא היה מי שמחה נגדם, וכ"ש שלא מצאה הנהלת המורים לחובה לשלול מהם את

הכל מורים שמורי בנינו, המוסרים כחם וליחם למלאכת שמים שבידם, ללמד את בני ישראל תורה ומצוה, ולחנכם לדעת לאהב את עמם, ארצם וכל קדשי אומנתו. שאלה העמלים במוסדות התורה והחנוך שלנו, בודאי שהם זכאים לשכר הגון ולכה"פ בכדי לפרנס את ביתם ובני ביתם. ואלה העומדים בראשי בתי החנוך שלנו הרוצים להצטין בפני חביריהם בקמפין הוצאות המוסד על חשבון מוריהם חוטאים הם, חטאה גדולה בין לגבי התינוקת של בית רבן המסורים תחת ידם, המתפרנסים בתורה עלובה של מורים רעבים או סובלי מחסור, וכ"ש לגבי המורים בעצמם העובדים בזיעת אפם, ועול הוא לעשק או לקפח שכרם. ולפיכך מוכנת היא שאיפת המורים להתאחד לפלוגותיהם למען יוכלו עמוד בכחות משותפים על דרישותיהם.

ואלם צריך להודות שהתאחדות כללית זו שנוצרה בימים האחרונים, שאחיה תחת דגל אחד את כל המורים לכל גווייהם עוררה פחד בקרבנו.

כ"כ ברעה, כבר הביאו לידי חורבן של כל חלקה טובה בארץ ישראל. התפוררות זו שבין אגודת ישראל והמזרחי מסרה בידים לכתות השמאלים את השלטון בנוף וברוח של הישוב בארצנו. כי בשעה שאנו, החרדים, קנאת שטן אכלה אותנו ולא יכולנו לבא לידי הסכם הדדי, באו החפשים והשמאלים שלנו וידעו להסתדר ולהתאחד לגוש אחד, ובכחו הלכו וכבשו את החיים שבארץ, ולאט לאט דוחים הם אותנו מכל הפויוציות, והקרע משתמטת מתחת לרגלנו.

אבל עד מתי תאכל החרב של הקנאה והשנאה?

האם לא די לנו בחורבן שהביאה כבר מחלוקת זו בחנוך, בשבת ובכשרות בארצנו הקדושה ועדיין השטן מרקד בינינו?

והשעה שעת הירום וסכנה גדולה לעמנו, ארצנו ותורתנו, כי בכל אופן לפני הפתעות שונות אנו עומדים, וכולנו יודעים ומודים, כי אם לא נתאחד עכשיו, אם לא נהיה עתה כגוש אמיץ, העומד על משמרתו בשעה אחראית זו ואבדנו חו"ש גם את יתר הפליטה שבידינו עוד להציל.

לא עת היא עתה למפלגות צרה ומצומצמת, ואל לגמקים של מפלגה לתת ליסודות החיים שלנו להיות נמוקים חו"ש והולכים בארצנו. המצע בכלל הרי הוא אחד לשתי האגודות, שתיהן מודות בעבודת הבנין שבארץ. שתיהן מודות במלחמה להשליט את רוח התורה והמסורה בחיים הצבורים שבארץ, והעובדא שבשאלה חמורה זו, המנסות ברקיע שלנו, בשאלת החלוקה, עומדים כל חלקי החרדים על נקודה אחת, ואותם הדברים ששמענו כועירה המזרחית נשמעו אח"כ בכנסיה הגדולה של אגודת ישראל במאריענבאד, העובדה הזאת שהעמידה את האגודה והמזרחי גם על שטח פוליטי אחד צריכה לשמש לנקודה המאוחדת את כל החרדים שבעם.

הרבנים שבמועצת האגודה, והרבנים שבמרכז המזרחי, עליהם החובה להכנס בעובי הקורה ולהשים קץ לפולמוס המכאיב והמחריב הזה. השעה מוכשרת לכך.

זכות ההודאה, לאמר: שלא יבא מי שכופר בתורה לכפור גם בעצמו וללמוד לתלמידים תורה שאינו מאמין בה בעצמו. ובאותה שעה שמתאונן אחד המורים בישיבה, כי נשלל מתעודת מורה בשביל שלא רצה לקבוע קופסת קרן קיימת בביתו, כאילו גדולה כפירה בקרן קיימת מכפירה בתורה . . .

ואם כך ימשכו הרברים, לסוף שישיבה שתהא זקוקה למנות ראשי ישיבה, תהא צריכה לתלות דעתה אל הנהלת אגודת המורים, ולחוות דעתה אם רב זה, יהיה אפילו מופלג בתורה, זכאי ב"תעודת מורה" ורשאי ללהמנות בתור ר"מ בישיבה, וחברות החנוך ישללו את עזרתם מן המוסד אם יעסיק מורה כזה בלי תעודת מורה. אמרו מה שתאמרו, הזיווג לא יפה הוא לגמרי, ולא להנם מעורר הוא פחד ודאגה.

הסוף לפולמוס המחריב!

פתרון מכאיב זה לשאלת הארץ, שהטילה עלינו ועידת הממלכה הבריטית — חלוקתה של נחלת אבותינו בין האנגלים, הערבים ועם ישראל, כשארבעת חלקי הארץ, לבד מעבר הירדן, נשללים מאתנו, — פתרון זה, אין כל פלא, אם, מיום שהוטל בחלל עולמנו, הרעיש את כל שדרותינו ועשתה אותן כמרקחה ממש. חרב חדה היא זו שנתקעה בנוף ונפש ישראל, ופרפורים של העם הנפגע הם שנשמעים מסוף העולם ועד סופו. ונאנח הוא באמת כל העם כלו, אלא שהללו כובשים את כאבם ומנענעים בראשם לומר הן בעל כרחם, והללו אנחתם מתפרצת ואין רוצים בנענוע של הטכס.

אבל לא רק לפולמוס הזה אנו מתכוונים בדברינו. ה"מסלה" כבר הביעה את דעתה בנוף הרב, ועל דעתה זאת היא עומרת גם עכשיו, ביחד עם החרדים שבעם.

מה שאנו דנים עתה הוא על הפולמוס המכאיב והמחריב הבלתי פוסק שבין שדרות החרדים שלנו.

חכוכים אלה שבין אחים הקרובים לכאורה

מלאכי השלום של אגודת הרבנים דאה"ב

מאת הרב יעקב לעווניץ

הנאון ר' יהודה ליב זעלצער שליט"א והרב המנוח ד' אליהו אינזעלבוך ז"ל, ותעודתנו היתה לתווך בדבר השלום בין המזרחי ואגודת ישראל.

מובטחני שהרבנים האמורים ישמשו בתור הקדמה מספיקה להסיר ממני חשד של נטיות מפלגניות פרטיות בהביאי לפני הקוראים את העובדות והמעשים שנעשו ע"י רבני אמריקא להביא את השלום בעמנו. וכדאים אלה שיתפרסמו לכבוד אגודת הרבנים ששמה את השלום לנגד עיניה, ולמען ברוד הרבדים בכלל וירא הקהל וישפוט במי האשמה, ומי המעכב את השלום.

הדבר היה בשנת תרפ"ג. מחלוקת איומה התלקחה בין המזרחי ואגודת ישראל. התנפלויות מנוונות, שהביאו לידי חלול השם נורא, נתפרסמו בעתונות, עם חרופים וגרופים כלפי גדולי תורה ויראה. הצטינו בזה ביחוד עתוני אגודת ישראל. אלה הצהירו את כל מי שמשתתף בעבודת ארץ ישראל יחד עם ההציונים הכלליים לאפיקורם ועושה מעשים נגד תורת ישראל. ואף אגודת ישראל לא נקתה מעון. הארמו"ד ממונקאטש ז"ל יצא והחרים את רבני ארץ ישראל. ונאוני התורה העומדים בראש אגודת ישראל, מפני שהללו, ראשי אגודת ישראל, פתחו בית ספר לנערות.

ויהי הרבר ללעג ולקלס ולחלול השם.

ובשעה שהחרדים עסקו במריבה ומצה, ובהטלת דופי מאחד על משנהו, הלכו השמאלים שבארץ וכבשו את הישוב והשליטו את רוחם בחיי ארצנו, ושמועות מחירדות באו מארץ ישראל, על חלול דת צבורי, חלול שבת בפרהסיא ואכילת טריפות במטבחי הסתדרות הפועלים הכלליים, הניזונים מכספי קרן היסוד שהכנסותיו ברובם באים מיהודים חרדים ובעזרת רבנינו. ולמשמע כל תקלות אלו התעוררו מנהיגי אגודת הרבנים באמריקא וקראו אספת כל חברי האגודה, וכלם פה אחד החליטו לשלוח דלגציה של שלשה רבנים אל הועידה המזרחית, והקונגרס הציוני העולמי שנתועדו בחודש

הכנסיה הגדולה של גדולי וגאוני ישראל מכל ארצות פזורינו שהתקימה במאדיענבאד בשנת תרצ"ז הביאה שוב לידי תסיסה חיה את השאיפה לאחד את החרדים שבעם לפלוגותיהם, ביחוד — אחוד המזרחי ואגודת ישראל, "העולמי".

אני מטעים בכונה המלה "העולמי", כי בארצות הברית שלנו, באמריקא, אין לנו לעת עתה אלא המזרחי בהסתדרותו, ואגודת ישראל, לצערנו, אינה קיימת עוד כלל בתור אגודה, מלבד אחדים בודדים פה ושם, שבחדרי לבכם הם נוטים אל האגודה. ואם אנו מתכוונים להתאחדות של מפלגות חרדים אלה, אנו תולים את דעתנו אל אגודת ישראל העולמית ואל המזרחי העולמי.

ואף שכמעט אין לך אדם בישראל שאינו מכיר בנחיצות של התאחדות זו, ביחוד בשעה הקשה לישראל הזאת, בכ"ז אין הרבר הולך ומתגשם, ועד עכשו לא היו תוצאותיה של הכנסיה הגדולה, כפתרון שאלה זו, אלא התרנשות חדשה המביאה לידי התמרמרות יתירה והטלת אשמת הפירוד של אחת משתי המפלגות על ראש חברתה.

עמדותי בנרון זה גלוי וירוע לכל היודעים כמה עברתי בכל לבי ונפשי בעד ההתאחדות. והלואי שזוכיתי לראות אחדות חרדינו מתגשמת בחיים, "ופדיסת סוכת שלום" על כל חלקי החרדים שבעמנו והיה זה יום המאושר בחיי "ועבדנא יומא טבא לרבנן." כי אחוד זה של מפלגות המזרחי והאגודה הרי הוא חלומי הנעים ותוחלתי הארוכה של ארבע עשרה שנה בערך, מעת שזוכיתי להבחר בתור ציר אל הכנסיה הגדולה של אגודת ישראל בוינה בשנת תרפ"ג, בתור בא כחה של אגודת הרבנים בארצות הברית וקנדה, יחד עם חברי הרב

למסור להם בעברית דעת הרבנים בנוגע לדת
בבנין ובחיים של הארץ, והנה הרימו השמאלים
מהומה נוראה ולא נתנו לי להמשיך את דברי,
ואך על ידי דרישה נמרצה של מנהיגי המזרחי
לשמוע דעת התורה, הצליח מר נחום סוקולוב
ו"ל להרגיע הרוחות הסוערים ונתנה לי הרשות
לדבר איזה רגעים. אבל סוף דבר, היה, שקולי
היה כקול קורא במדבר, וכל דרישותי בשם
רבני ארצות הברית ע"ד שמירת הדת בארץ
ישראל לא מצאו און קשבת, ולא עשו שום
רושם, וממילא שלא מצאו מניעי נלגל התנועה
הציונית כל נחיצות אפילו להבטיח שיחבולו
תחבולות לעצור בעד ההפקירות השוררת ביד
רמה בארץ.

קבלת פנים זו, וחסד תשומת לב לדברינו
הוכיחו אותנו, חברי הריליגציה, עוד יותר,
כמה גדולה הסכנה הכרוכה בפיזור הכחות
של היהודים החרדים, וכמה חשוב ומוכרח
קבוץ ואחוד אמיתי בין המזרחי ואגודת ישראל
לעצור בעד זרם החפשיות ההולך ומשתרש
בארצנו.

וצריך להורות כי אמנם מצאנו לנו תשלומים
לשפלות ורכוי הרוח שסבלנו בקונגרס הציוני.
זרעות פתוחות ויר של שלום מושטה מצאנו
בהסתדרות המזרחי העולמית, — האחרונה
סראה את חבריה לאספה מיוחדת לדון בשאלה
זו שעוררנו בדבר התאחדות חרדית, ובלי
הרבה ויכוחים נתקבלה החלטה חיובית לגשת
למשא ומתן הדדי עם אגודת ישראל, בתנאים
נוחים לשני הצדדים ובאופנים מרוצים, ואנחנו
שמחנו לקוות, כי דרך השלום לפנינו. אבל
שמחתנו כנראה לא היתה צריכה להיות שלימה.
החזיון עוד לא נגמר. המשא ומתן עם המזרחים
בקרלסברג אמנם עלה יפה: המשלחת שמה
פניה לעיר וינה מקום ועידת הכנסיה הגדולה
כדי להציע את דברי שלום גם לפני מנהיגי
הסתדרות אגודת ישראל... אבל שקלא ומריא
זו שהיתה לנו שם כראה לפרק מיוחד, ועל זה
— במאמרי הבא.

אלוף תרפ"ג בעיר „קרלסברג“ ואל ועידת
הכנסיה של אגודת ישראל שנתאספה ג"כ
בחודש אלול שנה הנ"ל בעיר „וינה“. הנבחרים
היו הרב ר' ישראל ראָזענבערג, הרב רי"ל
זעלצער, אני הכותב והמנוח ר' אליהו אינזעל-
כוך ו"ל, במובן שאחד מהארבעה יהיה ממלא
מקום אחד מהשלשה, והיות שהרב ר' ישראל
ראָזענבערג לא נסע, נטל הנורל עלינו השלשה,
ואגודת הרבנים נתנה תעודת ציר לכל אחד
מהשלשה, האומרת: „תעודה זו מאשרת
ומעידה, שחברינו הנכבד — — — הנהו
אחד מהשלשה באי כחנו למסור דעת כל
חברינו הרבנים הגאונים אשר באמריקה וקנדה,
ויש לו הכח והרשות לדבר בשמנו לחזוק
התורה והיהדות ולהרבות השלום בוועידת
גאוני ונדולי התורה של אגודת ישראל בווינה,
בהקונפרנצ'י של אגודת המזרחי העולמית,
ובהקונגרס הציוני העולמי בקרלסברג, וע"ז
באעה"ח פה נויאָרק יום כ"ה תמוז תרפ"ג
לפ"ק, חתום בשם אגודת הרבנים האורתו-
דוכסים דארצות הברית וקנדה, ישראל הלוי
ראָזענבערג חבר הנשיאות, יהודה ליב זעלצער
רב דק"ק ברירושפאָרט מזכיר.“

דבר המלאכות עוררה תשומת לב רבני ועסקני
אירופא שחשבו צער זה של אגודת הרבנים
לדבר נכבד ולרבר שיביא לידי הרמת קרן
היהדות החרדית. כשבאתי לקרלסברג מצאתי
מכתב שלוח אלי מהרב הגאון שפירא מקובנה
שנמצא אז במקום הרפואה בעיר „זאדען“
גרמניה ובמכתב זה הוא מבקשני להתראות
אתו ולהועץ על דבר עניני מלאכות זו
הדורשים ישוב ומתינות, אך מפני שתיכף
לביאתנו נפתח הקונגרס לא נזדמנה השעה
למלא בקשתו, ואת זה הודעתי להגאון הנ"ל
על ידי מכתב, שבקושי עלה להמזרחי ע"י
השתדלות רבה להרשות לנו למסור דעת
שולחינו על הקונגרס הציוני. ואחרי אשר
הסכימו מנהלי הקונגרס בעל כרחם וכאלו
כפאם שר לתת רשות הרבור לאחד מן שלשתינו,
כברוני חברי להיות הנואם בשמם בערב הראשון
של פתיחת הקונגרס.

אבל הנה אך הואלתי להתחיל בדברי,

רבינו עקיבא איגר זצ"ל

(למלאת מאה שנה לפטירתו)

מאת הרב דר. ע. ב. פוזנר, ירושלים

א.

ביום קד וסועד, י"א לחדש מרחשון תקכ"ב, נולד ילד רך לאביו משה או אשר נינו ולאמו שהיתה ממשפחת איגר, בעיר קטנה וחשובה, שלא פסקה משם ישיבה עד היום הזה, בעיר איזנשטט (אז הונגריא, עתה אוסטריא). הילד חונך מילדותו על ברכי התורה והיראה. הנער היה תלמיד מצוי, עד שהתפלאו הוריו ומוריו, וגם אחרי שמת אביו — והוא עודנו ילד קטן — ראנה אמו ללמוד במדה מרובה, עד שבעורו נער חלש וקטן, שלא ראה את העולם הגדול, עזב את עיר מולדתו ואת אמו הצדקת והטובה, ושם צערו לברסלוי, לבית דורו להמשיך שם את למודיו בשקידה ובהתמדה, אבל רק בכוונה ללמוד ולעשות, לא להשתמש בתורה כקרדום לחפור בה. והוא ישב ולמד והפליא להתקיים בלמודיו, עד שנתפשט שמו ודרך למודו בעיר הגדולה והחשובה הזאת ובסביבתה. כשמלאו לו שמונה עשרה שנה בא סוחר עשיר, שבקש תלמיד חכם לבתו הבכירה, ובחר בעלוי עקיבא, שעזב את בית דורו ונסע לעיר ליסא — עיר שישב בה על כסא הרבנות, למשל ר' יעקב מליסא בעל "חיות דעת" — והתחתן עם נליסקא מרגליות. חמיו סדר לו בית מרווח ויפה מלא ספרים ואפשר לו ללמוד וללמד גם כאן כמה שנים בלי ראגות פרנסה ובאופן מסודר ושמעו הלך וגדל. נהרו אליו תלמידים וישבו לפניו רגליו לשמוע אל למודיו ופירושויו ולכבד את חכם התורה שלא נהנה ממנה אפילו בפרוטתו. ימים של התקדמות ושל עבודה פוריה, של כבוד ושמחה עברו עליו ועל ביתו, עד שפתאום התרחש אסון על עירו ועליו. שריפה גדולה התפרצה בעיר והחריבה בתים רבים מבני ישראל וכל הקהלה כמעט נתרוששה ביום אחד. בחוסר כל נשאר ר' יצחק מרגליות וגם חתנו ר' עקיבא איגר.

הם עזבו את העיר ליסא, והעיר הקרובה דא' וויטש קלטה אותם בכבוד ובעזרה גדולה. ר' עקיבא איגר נתמנה מיד בין הרדינים. אבל גם לו וגם למשפחתו אברה התקוה לחיות שוב חיים מסודרים. ומובן שחמיו הפציד בו לבקש לו פרנסה, לשום עליו עול הרבנות כדי שיפרנס את בני ביתו בכבוד, בלא שיצטרך להזניח את למודיו, חשקת נפשו.

ואף על פי שר"ע איגר אהב את הפתגם „שנא את הרבנות“, לא סרב. וכך הוא בא בשנה תקנ"א לעיר קטנה בפרוסיא המערבית, ששמה מארקיש פרידלנר וישב על כסא הרבנות ייתר מעשרים שנה. הכנסותיו היו קטנות ביותר. שלש פעמים היה מוכרח לבקשם שיוסיפו לו על משכורתו ולכתוב להם במלים האלה: שהשכירות הקצובה לי בצידוף כל ההכנסות אינה מניעה לשני שלישי ההצטרכות ואינני אוכל להתפרנס מזה".... לזאת מבוקשי מכבודכם לשום לבכם לזה ולהפיס לי שכירות הקצובה שיהי' לי מלא סיפוקי בצמצום ואם הי' לי חמשה ר"ט לשבוע שכירות קצוב אהשוב שתשיני לי פרנסתי בצמצום".

הנרע"א התחיל ביסוד ישיבה שנהל ושלמד בה יום יום ובאו אליו תלמידים מהעיר והסביבה וגם ממקומות רחוקים יותר, גם הקהלה תמכה בבחוריו הישיבה. הקהלה והסביבה בכלל, לרבות לא יהודים, כבדו את הרב בכל הכבוד. ביתו היה פתוח לרוחה לכל מי שבא אליו עמוס צרות וראגות. הוא לא הצטמצם בד' אמות של ההלכה, אלא לבו היה פתוח לכל עניני בני דורו. ושוב נחתו בו חצי הזמן. בשנים הראשונות שהרכיץ פה תורה מתה עליו אשתו הראשונה ולאחר נמד שנת אבל התחתן הרב שנית. ושוב קפץ עליו רוגז הזמן כמות עליו חתנו ר' קלישר, בעל בתו שרה, והניח את האלמנה עם שתי בנות קטנות. אולם כשהתחתנה האלמנה עם הגאון ר' משה סופר בעל „חתם סופר“ מפרשבורג התחיל קשר מתמיד בין שני גדולי הדור ובין שתי המשפחות.

שמו של רבנו הלך וגדל עוד ועוד. כמעט כל חכמי הדור פנו אליו בשאלות שונות בעניני דת ודין ופרנסת הקהלות בקשו עזרתו בעניני

אבל המתקנים ובעלי ההשכלה ואורביה הכעיסוהו והציקו לו מאד. השנאה נגד למוד התלמוד היתה אצל אחרים גדולה כל כך, עד שדרשו מן הממשלה לסגור את כל הישיבות וכל בתי הספר שמלמדים בהם רק למודי דת. ובשנברה ידם בקש רע"א עזרה מאת ר' שלמה פלסנר, שחבר ספר בשם „עדות לישראל“, שבו הוכיח „שתורה שבכתב ותורה שבעל פה מותאמות ומושלכות יחדו אשה אל אחותה ולא יפרדו והכל מפי הגבורה נאמרה למשה רבנו ע"ה“. מפי עדות של גויים מפורסמים מביא המחבר ראיות שטוב ליהנדי לחיות על פי תורתו הוא ושצריכים ללמוד גם את התורה שבעל פה, יען כי אי אפשר להפרידה מן התורה הכתובה. רע"א שלח את הספר לממשלה והצליח בזה שלא אסרו את הישיבות.

במשך שנים מעטות נתעלה רע"א על כל רבני המדינה וקהלות גדולות קראו אותו שישלים בין הקהלה ובין הרב. וידעו שהוא אחד העמודים החזקים שעליהם נבנתה היהדות המסרתית. את פיו שאלו ואת דעתו רצו לדעת גם במלחמה כנגד המתקנים והוא אחר מן הנשאלים ע"י קהלת המבורג כששמו שם עונב לאחד מבתי הכנסת. דאה דעתו בספר „אלה דברי הברית“.

רע"א היה כבר זקן, כשהוציא לפועל את צוואת ר. ב. לאץ, סוחר בפוזנא, שרצונו היה, שמכספו יבנו בית המדרש וכית זקנים. בנו ויסרו הכל לפי פקודת הרב שבידיו הניח הנרכן את כל הענין. אבל פרנסי הקהלה התרגזו על זה ובקשו, שלהם תנתן החשגחה העליונה. הם הלשינו על רבם, והממשלה ברקה את הבתים, את הפנקסים ואת כל המוסד ומצאה שהכל מכוסס היטב ובצרס. אבל לרב החולה והזקן באו מזה צרות, שהחלישו את כוחו, בפרט אחרי שאשתו מתה עליו באביב תקצ"ו.

הרופאים צוו שהוא יעזוב את עבודתו, שיתן לעצמו מנוחה, והמורה החרוץ, הנאון החוקר והחודר לא רצה לשמוע דבריהם. באו חדשים של מחלה קשה, של חולשה גדולה. כבר לא הוציא מלים מתוך גרונו או רק בקושי

החנוך והשלום. וכך יצא שבשנת תקע"ה קראו אותו לרב הראשי לפוזנא, עיר וקהלה עתיקה וחשובה שכבר לא קבלה רב כעשר שנים. כבר לפני בואו נשמעו שם תביעות ההשכלה וקול העת החדשה. בינתים רוחות חדשות היו מנשבות בעולם בפרט ע"י פקודת השויון, כי בי"א מרץ שנת 1812 חתם המלך של פרוסיה על הכתב הידוע כשם „החוק על אדות מצבם האזרחי של היהודים“, לפי רוח ההשכלה. בראש הרשימה של היהודים שקבלו זכות האזרחות בפרוסיה נרשם שמו של רבנו הגדול. לפני ראש השנה הביא אותו קהל גדול לעירו החדשה והממשלה הסכימה תיכף שרע"א ישב על כסא הרבנות. עכשיו מתחילות שנות הברכה והאושר, מפני שהרב המפורסם בכל מעשיו הצליח בכל דרכיו ונעשה למנהיג לקהלתו ודבר לדורו. הוא עבד פה עבודה ענקית. וזה אורך חייו אז: הוא קם השכם בבוקר ולמד ביחידות. אחרי התפלה לימד שעור ברבים, ואחרי ארוחת הבוקר — אז הוא ראה את כל בני ביתו סביב לשלחנו — התחילו השעורים בישיבה עד הצהרים בערך. בה בשעה כבר היה נאלץ לראוג לעניני הקהל, להיות מוכן לדיני תורה וכדומה. במהירות ולברו היה אוכל דבר מה בצהרים ונת רגעים אחרים שבהם קרא את המכתבים או את השאלות שהגיעו אליו. בדברים כאלה היה הרב עסוק עד אחר הצהרים, אז הלך למנחה, למד בין מנחה ומעריב שעור ב„אורה חיים“ ובא מאוחר בערב הביתה, כדי ללמוד באופן מיוחד עם בניו. בלילה ענה על שאלות והלך לשכב אחרי שכבר שקטה כל העיר.

ישיבתו היתה מפורסמת. נהרו אליו תלמידים רבים. הוב קדוש היה בעיני כל הקהלות הקטנות במדינת פוזנא לשלוח בחורים לישיבת רבם הראשי, כי למרות זאת שמצד הממשלה לא היה כבר רב ראשי לגליל פוזנא, העידו כולם פה אחר עליו שהוא רבם. הודות לזה יצאו מסביבה זו חוקרים רבים לחכמת היהדות, והיו גם סוחרים רבים בסביבה הזאת לומדי תורה ותלמידי חכמים שרשומם לא נמחק עד היום הוה.

ולתת לקוראינו קוים כלליים מפרצופו הרוחני של ענק הרוח הזה.

הרב ישראל בנימין - בענדט זצ"ל, הוא אחד מארבעה האחים לבית פייוועלזאהן הנודעים ומפורסמים לשם ולתהלה ואשר מהם היו עלויים מצוינים, גדולי תורה ורכי התבונה, נפלאים בכחותיהם הרוחניים אשר תהלתם מלאה הארץ ואגדות - עם רבות אדות הצטינותם ורוממותם של בני המשפחה הזאת מסופרות איש מפי איש בכל ערי ליטא.

עוד משחר טל ילדותו הצטיין המנוח בכשרונותיו הגדולים, ברחב לבבו ובהשגתו הנפלאה ובלמדו תמיד יחד עם אחיו הגאון הגדול והצדיק המפורסם הרב אליהו מאיר זצ"ל, בישיבות וואלאזין וסלאבאדקא, היו נודעים בשם „האחים העלויים מוואינאווא" (על שם העירה וואינאווא, שמשם יצאו). ובהיות המנוח שקדן גדול אשר לא מש כל ימי חייו מאהלה של תורה, עלה הלך וגדול עד שנעשה לגדול בתורה ולמרא דחיטא מלא וגדוש בחריפות ובקיאות באופן נעלה ומצוי. כחבורו הגדול „סגלת ישראל" על שמות (נרפס תרפ"ט, קאוונא), אנו מוצאים חרושי תורה רבים על מצוות התורה ערבים ונעימים וראויים למי שאמרם.

בשקדו על התורה תמיד לא צמצם עצמו כולו רק בד' אמות של הלכה והי' איש חי רב פעלים בכל דבר הנוגע לטובת הכלל וטובת היהדות ובכל תנועה שתכליתה היתה שפורה וגדולה של היהדות החרדית לקח חלק בראש ועסק וטרה מתוך התלהבות פנימית ומסירות נפשית עמוקה.

בעל רעיונות ומחשבות גדולות הי', מחדש גדול בדרוש ובעל נשמה פיוטית מלאה שירה והגיון. חכר ספרים הרבה בדרוש, כמו „לכני ישראל", „סגלת ישראל", „צודר החיים" ו„מוסר ישראל", המצטינים בברסי-מחשבות גדולות בהרשים עמוקים וברחשי לב מאירים ומחממים. נשמתו הגדולה ערנה מתוך כמי' נפשית מסתורית אל על-לרומי ותואפות אמונת ישראל, תורת אבות והמחשבה העברית המסורתית. בעטו, עט סופר רב הכשרון ובשפתו

וענה רק בכבוד, „אמן" על הברכות אשר שמע. בין כסא לעשור שנת תקצ"ח הוטב מצב החולה ועורר תקוות חדשות, אולם הן לא היו נאמנות. בי"ג תשרי יצאה נשמתו השמימה. קהל גדול לזה אותו וכבר אותו בכבוד האחרון. החנויות היו סגורות, רק במקום הסכר — כך בקש בצוואתו — הספידו אותו, בלא שבניו ובני משפחתו שמעו את דברי השבח וההספד על האבידה הגדולה. הם ישבו בבית המת ולמדו בעד נשמתו.

הצוואה נתפרסמה לאחר ימים אחדים היא אסרה כל הספרים מאת התלמידים באיזה מקום שהוא, ודרשה מכל תלמידיו שילמדו עבורו במשך כל שנת האבל וגם שנה שנה כיום הזכרון שלו. וגם היה כתוב שם, ששימו מצבה על קבורתו וירשמו עליה רק את המלים האלה:

„פ"ג הרב רבינו עקיבא איגר עבד לעבדי ד' בק"ק מ. פרידלאנד ובק"ק פוזנא, נאסר אל עמיו..."

על המאור שבתורתו, על השפעתו הגדולה בשטת החרוש שבתורה, ועל צדקתו הנפרוה — כמאמר הכא.

הרב ישראל בנימין בענדט פייוועלזאהן זצ"ל

לפני ירחים מספר מת בליטא אחד מגדולי הרבנים ומהיותר מפורסמים — הרב הגאון המובהק, צנא מלא ספרא, חכם וחוקר, סופר מהיר מהור"ר ישראל בנימין - בענדט פייוועלזאהן זצ"ל, הרב דשוסיאן, ליטא.

אין ברעתנו לתת כעת הערכה - נאמנה מהמנוח, מגדול תורתו, חכמתו, עסקנותו הצבורית הנאמנה, מעלותיו המרובות, מרותיו התרומיות וכל השלל נכסי-הרוח שהי' מצטיין בהם שבכולל קשה למצוא דוגמתו. בחבורות הכאות של ירחוננו נשתדל לתת תאור-אמת מקרני זהרו והודו, מרובי הגונים של האיש הגדול הזה. לעת עתה רצוננו לתאר בקצור נמרץ קצות דרכיו ומעלותיו מקודש של המנוח

קופת הרמב"ן, אשר אבותינו אנשי שם, נדיבי עם שבכל מדינה ומדינה מסרו נפשם עליהם ליוסרם ולשכללם בארצנו הק' ובירושלים עה"ק שימשו לפליטה ולמחיה לדורות הבאים, ואף לדרותיהם, בי נלגל חוזר הוא בעולם, הלא נודע כי מעת אשר נפסקה התמיכה מאמדיקא ומשאר ארצות כולם בנס הם עומדים ואין מספיקים אף להנמכים מהם משנים הקדמות, והרבנים העולים נחשבים כגרים ממש בארצנו ואין מאנשי השם שידאנו עבורם, רק יזכרו לטוב אחרים מהמצוינים שבמזרחי שדואנים בעתים לא תכופות לטובתם.

המוסד הקדוש „עזרת תורה" אמנם ממציא להם עזרה (והיא העזרה הממשית היחידה שלהם), אבל כמה שלא תגדל מדת העזרה, של מוסד זה, שחובתו לעזור גם לשאר אישי תלמידי חכמים מרוכאים שבתבל, וכמה שאינו משתדל לעזור להם אין העזרה יכולה להספיק להם אף בכרי לעשות שבתם חול.

וביחוד נורא מצבם אם יחלה חו"ש אחד מן הרבנים אף מן הגדולים שליט"א אין לו עצה במה לכלכל מחלתו, הרופא והרפואות הם ביוסר למאור, ואם חו"ש מחלתו נמשכת לא יתקבל בשום בית חולים חנם ואף בהרסה שכל אחב"י בכל המדינות משתדלים כ"כ להחזיקה ולאסוף נדבות בשבילה, אף בהרסה זו שבירושלים עה"ק אין מקבלים את החולה בלי תשלום גדול בעד חודש ימים או שני שבועות במוקדם לפי ערך המחלה ל"ע, דבר שאין לפי כחות הזקוקים לעזרה, ולא בירינו לעזרם. „אהה ר', כי יש נספה בלי משפט"... אי לעינים שכך דואות ואי לאזנים שכך שומעות, פרנסי ישראל מעירות גדולות באו לארצם הקדושה וידרו פלאים ברוחם במצבם הנשמי, ואף כי אין ירושלים מביאה עגלה ערופה לכפר, בכ"ז על זקני בי"ד שבירושלים וכל עיר ועיר, וכל אלה העוסקים בצרכי צבור, אשר זכו מן השמים לעמוד על משמרתם לשמור את הקדוש, עליהם הרי מוטל לזכור תמיד את אשר שנו לנו חז"ל במשנתם: „ובי עלתה על דעתם שוקני בי"ד חו"ש וכו' אלא שלא בא לירינו ופטרנוהו בלי מזונות ולא ראינוהו

הנמצה מלאה הוד-קודש קשר מתוך אהבה עמוקה ומסירות אין קץ כתרים למסרת היהדות אשר בה ראה חזות הכל. וספריו הם שירה אחת נשגבה של בליון-נפש. ערג נשמתי עמוק והימנון גדול ורם לאמונת ישראל ותורת אמת.

נפש ערינה ובעל מדות תרומיות הי' ער להפליא וטוב לבבו מי יוכל לתאר! לא הי' לו להרע שום שליטה על אדם גדול זה ולא הי' מי שראהו כועס מימיו. תמה אני אם אפשר הי' למי שהוא להכעיס ולקנטרו. בת-צחוק של תמימות ורוך רחפה תמיד על שפתי, ובה השתקפו טוהר לבבו, ערנות נפשו ואהבת הבריות אשר קננו עמוק, עמוק בנשמתו הזכה. אלה הם קצות דרכיו ומעלותיו בקודש של האדם הגדול הזה שהסתלקותו היא אברה רבה ונדולה להיהדות, אברה שאינה חוזרת! א. י.

על מצבם של רבני רוסיא עולי ארץ ישראל

(מכתב מירושלים עה"ק)

הנה זה פעמים שמצאתי חוב לנפשי להודיע את רום מעלת גדולי התורה שבאמדיקה את גדול צערם של אחי הרבנים הגדולים שליט"א הבאים מארץ רוסיה בשנים האחרונות וגם מאלה אשר הצליחו לנוס על נפשם בשנה זו. חזיון נורא מדאיב לב ונפש לראות, איך העצמות היבשות של גדולי ישראל אשר באו הנה לארצנו הק' בתקותם כי עוד יקומו לתחי' והנה עתה הם וביתם וזרעם סובלים כל מיני סבל ברומיה, כאמרם ז"ל „אחרורי אפתח לא מהררי". הם מוכרחים לשבת בדירות צדות ורטובות ולחמם צד „בי מי יחמול עליך" בירושלים. — הלא מוסדות העזרה לתלמידי חכמים בדרך כבוד ובראשם

מכבדם מכבדכם עבד לעבדי ד', נפש נענה
המצפה לרחמי שמים,

יהושע צימבאליס

מהורדנא מפליטי רומיא בירושלים עה"ק
תו"ת בב"א

ולא הנחננוהו בלי לוייה" (עי' פירש"י שם), וכי
לא עליהם מוטלת הדאגה לטובת הגדולים
שליט"א ולא לעזבם בנפשם בענים...
שימו אל לב את דברי היוצאים מלבי
הפצועה! ובשכר זה תזכו להיות פרנסי ישראל
בבא גואל צדקנו ויקבץ פזורנו לארצנו, ככרכת

חרושי תורה

רבן יורעים שנאמרה ע"י רבנו הגדול בשיעוריו
בואלויון. והדברים נדפסו ראשונה בבית הלוי
בקונטרס השמיטה בשמו דביאת כולכם נאמרה
בדין כבוש וחלוק. ולא הוי פטור בפני עצמו
גבי תרו"מ כמו בחלה. ואא"ז הגאון רבנו
יוסף דובער זצ"ל מתפאר ומתנאה בזה, וכותב
כי הרברים מאירים. עכשיו בא אחד ומגלה
סתרי תורה. כמו כן בספר חרושי רבנו חיים
הלוי כפ"א מהל' תרומות הל' י' באר בארוכה
רדיו ביאת כולכם נאמר בירושה וישיבה והוי
הפקעה בעצם קדושת הארץ. כמו כן כפ"י"ב
מהל' שמיטה ויובל הל' ט"ז האריך בזה דביאת
כולכם הוי הלכה בירושה וישיבה. והדברים
מועתקים משם על קרבם ועל כרעם.

ב. ההנחה השניה רדיו ביאת כולכם גבי
חלה הוי פטור בפ"ע ולא משום הפקעות בקדושת
הארץ, ומדיו כבוש וחלוק, דהרי נתחייבו בחלה
גם בי"ד שנה שכבשו. מבוארת היטב בקונטרס
השמיטה בבית הלוי בשם אאמו"ר הגאון החסיד
זצ"ל. ובזה הוא מתרץ הסוגיא דכתובות דף
כ"ה, כנוגע להרמב"ם דפסק דתרו"מ כעי ביאת
כולכם נגד הסוגיא דכתובות.

ג. הירושלמי ר"י ב"ד חנינא וכו' המחלוקת
שם אם מד"ת נתחייבו מנזה"כ והטיבך והרכך
מאבותיך או מאליהן קבלו עליהן את המעשרות
דביאור המחלוקת הוא: אם לקדושת עזרא
שייך דין כבוש וחלוק, ודין ביאת כולכם גבי
תרו"מ תלוי בזה. מבואר הכל בבית הלוי בשם
בנו רבנו הגדול זצ"ל.

אין אדם מקנה דבר שאינו שלו

סאת הרב משה הלוי מאלאווייציק

בחוברת כרם ציון היוצאת בירושלים
(הוצאת מנ"א תרצ"ז) נדפסו שני מאמרים
בהלכה. א, בענין קדושת הארץ בזמן הזה.
ב, בענין שביעית בזמן הזה. (דפים רטו, לה'
לח) ולראבונא הגדול מוכרח אני להעיד כי
גופן של הדברים מועתקים המה כמעט בלי
שינויים מספרו של ארוני אבי רבנו הגדול
מין חיים הלוי זצ"ל. והרבה מהם כבר נדפסו
בבית הלוי ח"ג ע"י אא"ז הגאון החסיד מרן
יוסף דוב הלוי זצ"ל שהביא זה בשם בני
הנשר הגדול. ועכשיו חרשים מקרוב באו
והדפיסו הדברים בשם עצמם. ולאמתו של דבר,
לו היו אלו דברים שאינם ידועים בין לומדי
תורה, בני ישיבות וראשי מתיבתא, לא הייתי
צועק כל כך. אבל הלא המה החרושים שנאמרו
בכל יום בשמו של רבנו הגדול, אפילו כד
בי רב דחד יומא יודע את זה. וכבר נעשו
לנכסי צאן ברזל של הוגי תורה. וכי תורתו
של רבנו הפקר היא שכל אחד בא וזוכה בה?
עכשיו נעבור על ראשון ראשון ועל אחרון
אחרון.

א. החקירה הראשונה אם ביאת כולכם גבי
תרומות ומעשרות נאמרה בקדושת הארץ
ומההלכה בירושה וישיבה, או דרינה הוי רק
דין פטור של תרו"מ, אפילו תיגומות של בית

גבי שמיטה והוא אומר דק לתרו"מ ולא לשמיטה.

ז. מה שחילק בין דין כל יושבי' לדין ביאת כולכם, דין כל יושבי' שייך רק לעצם שנת היובל ולא לשעת ביאה, וביאת כולכם נאמרה על שעת ירושה וישיבה, ומשום דביאת כולכם הוי הלכה בקדושת הארץ וכל יושבי' הוא תנאי בקיום היובל, הלא זהו דברי רבנו הגדול שהאריך הרבה בזה בספרו בפרק י' מהל' שמיטה ויובל, הלכה ה', ובפ' י"ב מהל' שמיטה ויובל הל' ט'. והדברים מפוארים ומבוארים שמה באר היטב על כל פרטיהם ודקדוקיהם. וגם חדוש זה נדפס לפני שש שנים בירחון הפרדס היוצא בשיקאנא בשמו. ומפורסמים הם בעולם החכמים לכל.

מטרת אגרותי היא לא לשם קנטור או לשם פגיעה בכבוד החכמים הנ"ל. אך רנש ההערצה כלפי אדוני אבי זצ"ל, רבנו הגדול שבגולה שמפיו אנו חיים ומימיו אנו שותים, מחייב אותנו למחות נגד קלות ראש כזו, לכל יהא תחומו רשות הרבים ונכסיו הפקר.

ברור בזמני ק"ש, תפילה, תפילין וציצית *

מאת הרב יחיאל מיכל טוקצינפסקי

אף שבעזה"ש כבר בארתי בספרי „בין השמשות" כמעט כל עניני הנשף של הערב ודיניו, אולם טרם בארתי עניני הנשף של הבוקר ודיניו, ומפני שהענין מסובך לרבים ודורש בהירות הריני לבררו בעזה"י אחת לאחת.

א. זמן התחלת היום

(א) ריש דבר עלינו לדעת היסוד המוסד הזה: שהיום של תורה מתחיל בוראי מן עלות השחר וכל הנשף של בוקר שייך ליום, ואילו

* המאמר הזה שנמסר לנו ע"י הרב ר' אורי מונשטר, הוא מן בעהמ"ח הספר המפורסם „בין השמשות" שהיה גם לעיני ועד הרבנים בהוציאו לאור את הלוח המדויק להגלגת הנרות בעש"ק ולזמני סופי השבתות.

ד. החידוש דין קדושת הארץ תלוי בירושת ישראל, ואם ישיבת ישראל בטלה זהו גופו מפגיע קדושת הקרקע, ומפני זה כתב הרמב"ם דאם יש קנין לנכרי, קדושת הארץ נפקעת. הלא זהו דברי רבנו הגדול בספרו בפ"א מהל' תרומות הל' ו' וזהו מעיקרי ויסודי דבריו דבענין לעולם לקדושת הארץ ירושת ישראל (כאן מחבר המאמר בכרם ציון מגלה טפח שהבין קצת מדברי הגר"ת. אבל הודה בפרוטה וכפר במנה).

ה. החדוש דאם אין קנין לנכרי לחפר בורות שיחין ומערות אז אינו מפגיע קדושת הארץ אפילו לדעת הרמב"ם, הלא זהו עיקר התירוץ של רבנו הגדול בספרו על הרמב"ם, דמוקשה מהסוגיא דניטין דף מ"ז (עיין שם בפ"א מהל' תרומות).

ו. המחבר השני במאמרו בענין שביעית בזה"ז, הביא את דברי המתירים עבודה לישראל בשנת השמיטה ע"י מכירה לנכרי, דכיון דשביעית בזה"ז דרבנן ממיילא יש קנין לנכרי, כמו סוריא, דמבואר בניטין דף מ"ז ריש קנין לנכרי. והמחבר הקשה דלא דמי לסוריא, דהתם עצם הקדושה היא מדרבנן, משא"כ הכא עצם הקדושה היא מראוריתא להסוברים דקדושה לעתיד לבא ורק דין פטור של שביעית נאמר משום דבענין כל יושבי' עלי' ודין יש קנין ואין קנין תלוי רק בעצם הקדושה אם היא מראוריתא או מדרבנן. כבר כתב אא"ז גאון ישראל וקדושו בספרו בית הלוי בקונטרס השמיטה, שבוה השיג על הגאונים שהתירו על ידי מכירה לנכרי. מחבר המאמר בכרם ציון נושא ונותן ומתרג דכיון דביאת כולכם נאמרה בירושה וישיבה ובעצם הקדושה, א"כ אינו פטור בפני עצמו כי אם הפקעה מקדושת הארץ ולפיכך יש לומר ריש קנין. מחבר הזה הקשה קושית הגר"ב זצ"ל, ומתרג תירוץ רבנו הגדול שאביו הגר"ב זצ"ל מביא זה בשם בנו — מלאכה נפלאה! ואמנם כן, כי שינה קצת ממה שכתב שם שדין ביאת כולכם שייך גם לשמיטין ויובלות וראי' לזה שהקרא דכי תבאו שמביא הרמב"ם כתוב בתורה

לפי' תוס' שפירשו שם לעולם לילה לשאר מצות כמו תפילין וציצית — כוונתם ג"כ רק לכנון הני משום טעמי אחריני ראית בהו (וכמבואר הלאה סעי' ב').

ג) ונשתוממתי על המראה מלשון המרדכי (מגילה פ"ב) והלבוש (או"ח י"ח) שכתבו: מאימתי מברך עליהם (על הציצית) משעלה עה"ש שהרי לא כתב בהם יום אלא וראיתם אותו בראי' תליא כו' עכ"ל. והר"ז תימה אדרבה אם הי' כתוב בהם „יום" הי' יותר משמע מעלות השחר. והלבוש עצמו הלאה רס"י תקפ"ח מפורש אומר גם הוא: זמן תקיע"ש מהנה"ח שנא' יום תרועה ביום ולא בלילה ובדיעבד אם תקע משעלה עה"ש יצא שגם הוא נקרא יום שב"ה פסוק מלא בעזרא (ר"ל בנחמ"י) אלא לפי שאין מורגל בפי רוב בנ"א לקרא יום אלא מהנה"ח לפיכך צריך להמתין לכתחלה עד הנה"ח עכ"ל. וע"כ אנו צריכין לפרש דברי המרדכי והלבוש שה"ק במקום שהתורה כתבה „יום" שפיר עשו חכמים הרחקה לכתחלה לזמן שהכל קוראין לו יום אבל במקום שתלה הכתוב בראי' הרי בפירוש אמרה תורה שבראי' בעלמא תליא מילתא לא ראו חכמים לעשות הרחקה.

ב. ברור זמני ארבעת המצות;

עתה נדבר בעזה"י בפרטות בנוגע לזמני ציצית ותפילין ק"ש ותפלה;

א) בעיצית, הנה לשון הרמב"ם (פ"ג ח') והמרדכי והשו"ע (י"ח ג') מאימתי מברך על הציצית משיכיר בין תכלת שבה ללבן שבה, וכ"פ הגר"א וא"ר ואחרונים עור, ועי' ח"א. אמנם הרמ"א והלבוש והגרש"ז בשו"ע שלו פסקו כהמרדכי שמעה"ש יכול לברך.

ולכאורה נתקשיתי הא ברין ציצית אין אנו מוצאים כלל זמן „משיכיר", וכ' הכ"מ (פ"ג ח') שהרמב"ם לקח זמן משיכיר בעיצית מדין ק"ש, (ויתכן משום שששורים זב"ז ראי' מנחות מג:) וכ"ה בב"י (י"ח), והלא בק"ש משיכיר הוא רק לכתחלה, ואלו בדיעבד או כשהוא רחוק לצאת לדרך (גם לכתחלה) — זמנה מעה"ש, ותו מ"ש בעיצית שכתבו רק משיכיר

הלילה איננו מתחיל בזמן כלות האור באופק המערב אלא בתוך הנשף (בסרוב לתחלתו) משום דכאן כתיב ערב לא לילה, ולשון „ערב" זמן ה„מעורב" בו יום ולילה (וכאשר הבאתי שם בספרי) ולכן רבו בו הדעות והמחלוקת בין תנאים ואמוראים והפוסקים, אבל בהנוגע להשחר „קרא לאור יום" ולשון „בוקר" מובנו ג"כ שאפשר להתחיל לבקר בו בין יום ללילה. וכן היא סתמא דסוגיות הנמ', בריש ברכות ובמגילה (כ:) ולפי לה ממקרא מפורש דכתיב (נחמ"י ד'): ואנחנו עושים במלאכה מעלות השחר עד צאת הכוכבים והי' לנו הלילה למשמר והיום למלאכה. הרי מפורש שהיום מתחיל מעה"ש. וכ"ה סתמא דמשנה „וכלן (כל שמצותן ביום) שעשו משעלה עמוד השחר כשר". ואיזי חולק ע"ז.

ב) והא דתני (ברכות ט:) בק"ש בשחרית משיכיר כו', ואחרים אומרים משיראה חברו בד"א, ואמר אביי לתפילין כאחרים, וכ"פ הפוסקים לזמן ציצית ועוד, ואמאי הא היום מתחיל מעה"ש, זו לק"מ דמלבד מה שדרוה"פ הר"ז רק לכתחילה מחומרא דרבנן, אף גם טעמא אחרינא. איכא בהו, בק"ש משום שהוא עדיין זמן שכיבה ולרוב בנ"א אין כאן זמן ובקומך, ובתפילין או משום שאחרי שעדיין זמן שכיבה יש חשש שמא ישן בהם או משום דכתיב בי' וראו כו', וציצית או משום שקשור בק"ש (ראה מנחות מ"ג:) או משום דכתיב רי' וראיתם (ועי' הלאה), אבל לא מצד שהוא עדיין לילה.

ולכאורה קשה מהא דתניא (שם ח:) רשב"י אומר פעמים קורא ק"ש ב"פ בלילה כו' ופריך הא גופא קשיא כו' ומשני לעולם לילה הוא והא דקרי לי' יום דאיכא אינשי דקימי בהאי שעתא, משמע שם"ל שאז עדיין לילה. אכן כבר הקשה ע"ז הרשב"א שם כיצד אמרו לעולם לילה הלא סתם משנה היא שהוא יום לכל המצות ולפי לה מקרא. ותי' שה"ק לעולם לילה לענין ק"ש דעדיין זמן שכיבה לרוב בנ"א אלא סכיון שמיעוט בנ"א קמים משנתם הוי זמן ובקומך. והרא"ש פי' פשוט לעולם לילה הוא כלשון בני אדם. אולם אפילו

אלא שמדברי תוס' יש לרדק שס"ל להאי דרשה וראיתם בתור דרשה נמורה. ומהחדוש שבדבריהם אמרתי לבארם כאן בעזרי"י; תוס' ברכות (ח; ר"ה לא בארו; לעולם ליליא לענין תפילין וציצית אבל גבי ק"ש תלוי בזמן קימה, ועם זה סימו שגם לק"ש עה"ש לאו דוקא אלא זמן משיכיר בין תכלת ללבן. ועמדתו משתאה ומשתומם, א"כ לפי"ז דעת רשב"י היא שאפילו כשהגיע כבר הזמן משיכיר (שהוא זמן ק"ש) עדיין לילה לציצית ותפילין — ומהו איפוא הזמן של ציצית ותפילין?

עוד יותר תמוה שלפי דבריהם זמן משיכיר הוא דק בדיעבד, דהא רשב"י מרבר מבריעבד, וכרמוכה מכל לשונו, "פעמים שאדם קורא כו' ויוצא בהם ידי חובתו כו'", ועוד דהא ק"ש של ערבית בסוף לילה הוא דק בדיעבד, וכמו"כ מוכח מלשונם שכתבו, "דהא צריך להמתין לכל הפחות שיעורא דמתני'. ומכיון שכך ע"כ לדעתם זמן משיכיר הוא מדאודיתא, ומ"מ לדעתם עדיין הוא לילה לציצית ותפילין, הרי מדאודיתא מאוחר זמן ציצית ותפילין לאחד זמן משיכיר.

ומלכד מה שתמוה ששום פוסק לא הביא שיטה כזו — אף גם עלינו להבין; א) א"כ מהו הזמן שלהם, (ב) ומה המקור לכך. והנלענ"ד שתוס' בשטת רבנו יונה קיימי שזמן משיראה את חבירו מאוחר מן זמן משיכיר בין תכלת ללבן, וזמן ציצית ותפילין הוא לדעתם משיראה את חבירו בר"א (וזהו לא כהירושלמי שם בסוגיא שהוא זמן אחר, אלא כנראה בבבלי שזמן משיראה את חבירו איננו זמן משיכיר). ומקופיא חשבתי שדעת תוס' כאן שזמן ציצית ותפילין הוא הנץ החמה — ממש ההפך משטת ר"ת והר"ח ביומא (ל"ז); ששם אומרים שזמן ק"ש הוא הנה"ח, וכאן דעתם אדרבה שזמן ק"ש הוא קודם היינו משיכיר וזמן ציצית ותפילין מהנה"ח. אבל חזרתי מזה עפ"י מה שהחלטתי להלן שלדעתם מקור זמן הציצית הוא מן וראיתם.

והנראה שדעתם אמנם כן שהדרשה וראיתם (שבירושלמי) היא דרשה נמורה, ומאודיתא

ולא כלל מעה"ש? והנלענ"ד שבאמת הי' שזה ציצית לק"ש אלא שרק בק"ש שיוך מהות של בדיעבד ובאופן הרחוק לדרך ולא יוכל לכוון, משא"כ בציצית כל עיקר השאלה היא היא לא על הלבישה, דהרי יוכל ללבוש אף בזמן הפטור, אלא כל עיקר השאלה בנוגע להברכה, והעמידו דבריהם שלא יברך לכתחלה לפני הזמן ששקבעו.

נפרט לפי מה שהבינו הכ"ח והפרישה בלשון הטור שכל עיקר כתב הרמב"ם, "ומאימתי מברך עלי" שהמכוון מאימתי יברך על הכסות שלבשו בעוד לילה.

ומה שיש לדיוק למעם משיכיר בציצית מדכתיב בי' וראיתם אותו בעי' ראי' מעליא. לענ"ד טעם זה אינו מחלט, ואיננו ברוב הפוסקים. רבנו יונה הזכירו בלשון "אפשר" רכ' שם (בסוגיא "לתפילין כאחרים"); בציצית שמצותו ביום כדיליף מקרא וראיתם אותו אפשר שזמן התחלתו הוא ג"כ משיראה את חבירו או רק משיכיר בין תכלת ללבן עכ"ל. ורק בשו"ע של הגרש"ז כתב טעם זה שלא בפסקוס. וכמעט ברור לענ"ד שאיננה דרשה נמורה דהנה בבבלין (מנחות מ"ג) מוכח שלא דרשינן כן, דאי למ"ד לילה לאו זמן תפילין הלא דרש מן וראיתם למעט לילה היינו שחייב ציצית דוקא ביום, ומכיון שבעה"ש כבר יום של תורה מיד בעה"ש חייב בציצית, ואי לאירך מ"ד הרי פריך שם, "ורבנן וראיתם מאי עברי בי' דהא מצוה זו וזכור מצוה אחרת", ולא לדרוש ממנו לזמן דאי' מעליא.

ולא עוד אלא אדרבא המדרכי פ"ב דמגילה (שהבאתיו לעיל) לומר מן וראיתם להיפך מדכתיב בי' וראיתם אותו בראי' תליא מילתא ומעה"ש שדי לכתחלה עכ"ל, וכ"ה בלבוש כנ"ס.

איברא שבירושלמי (ברכות פ"א ה"ב) אמרו אמנם: ומ"ט דרבנן (שאמרו משיכיר) וראיתם מן הסמוך לו. אבל מלכד מה שאין זו בבבלין — נראה שגם בירושלמי אין המכוון לדרשה נמורה אלא לרמוז בעלמא שעליו סמכו רבנן לקבוע זמן משיכיר.

שיתעוררו על ידיכם. תנו לנו ידיכם לעזר להביא אור וחיים בחיי הצבור שלנו.

ב ק ש ה

מערכת נכבדה!

יהי רצון שתעשה מערכת, "המסלה" את רצוני לפרסם בקשתי זו דלהלן בחוברת הבאה של "המסלה".

מפני המלחמה העולמית נאבדו הרבה כתבי יד שהניח אחריו מורי וחמי הנאון האמיתי רשכבה"ג מרן ר' אליעזר נאדראן זצלה"ה, אב"ד ור"מ דטעלז. ועתה כאשר אנו נגשים לחדשים את החלק השני מספרו, "תשובות רבי אליעזר", אנו מבקשים את כל מי שיש תחת ידו כתבים ותשובות ממו"ח הנאון הנ"ל, להעתיקם ולשלחם לנו עפ"י הכתבת דלמטה. ובזה יעשו טובה עם החיים ועם המתים ויהיו ממזכי את הרבים.

תורתי וברכתי העמוקה נתונה להמערכת מראש.

זלמן סאראטשקין, אבד"ק לוצק, פולין
 RABBI Z. SOROCZKIN
 Luck, Poland

לוח לחדשי כסלו-טבת, תרצ"ח

פרשה	ליכט צינדען (ע"ש"ק)	איום שבת
וישלח, נאָוועמבער 19	4.18	5.10
וישב, נאָוועמבער 26	4.14	5.07
מקץ, דעצעמבער 3	4.11	5.05
ויגש, דעצעמבער 10	4.11	5.05
ויחי, דעצעמבער 17	4.12	5.06
שמות, דעצעמבער 24	4.15	5.10
וארא, דעצעמבער 31	4.20	5.14
בא, יאנואר 7	4.26	5.21
בשלח, יאנואר 14	4.33	5.29

זמן ציצית ותפילין בזמן ראי' מעליא, והוא זמן שיראה את חברו בר"א, ואף בדועבד ובמקרה לא יכרך על ציצית ותפילין אפילו בזמן שיכיר, (וס"ל כהירושלמי בחדא שדרשי' וראיתם ולא ס"ל כהירושלמי באידך שזמן משיכיר הוא זמן משיראה, אלא כנראה בכבלין שהם שני זמנים וכדעת רבנו יונה.

ועלתה על רעתי לומר שגם בתפילין ס"ל לתוס' שדרשי' וראו זמן ראי' (כמ"ש רבנו יונה) בתור דרשה נמורה (כמו בציצית דרשת וראיתם), אולם הלאה נבאר בעזה"י שע"כ לכו"ע האי דרשת וראו שכתוב נבי תפילין אינה דרשה נמורה. ונמצא שאף אמנם לרעת תוס' זמן ציצית ותפילין אחד הוא, בזמן ראי' מעליא — הנה בציצית הוא מה"ת ובתפילין מדרבנן, כאשר יבואר בעזה"י להלן (אות ב').

(המשך יבוא)

אל חברינו הרבנים, סופרינו וקוראינו!

"המסלה" בתור אורגן הרבנים בפרט ובימת הצבור של כל שדרות החרדים שבארצנו בכלל, צריך לשמש גם בתור אספקלריא המאירה של חיי הצבור החרדי בכל מקומות מושבותיו, שבה ועל ירה ישתקפו החיים הרוחניים של קהילתו-תינו החרדיו. העבודה הצבורית בכל נווניה לשם החזקת היהדות, חנוך הדור הצעיר, ומעשה הקהלות במוסדות הרת והצבור החרדי. וע"י חבימה הזאת צריכות להפתר כל השאלות הסובכות בחיים הצבורים שלנו בכל אתר ואתר שברחבי ארצנו. — ואשר לכן אנו מבקשים מכם, רבנים, סופרים וקוראים, המציאו לנו לפרקים תכופים כל הידיעות על החיים ועל המעשים, על החדשות ועל המאורעות, על השאלות המתעוררות שבקהילותיכם. אל תדקדקו בסגנון, — המערכת תבא לעזרתכם בנדון זה, — ובלבד שתהיינה עובדות ומעשים שחיי הצבור שלכם ישתקפו בהם. ואנו נתן מקום רחב להם ולהדיון שיבא בפתרון השאלות

ברוך ה' שנים ר'!

ניט זיין און מער זיינען מער זיי זיכער אז הרב וואסערמאן, וועט געוויס נעמען געלט צייט זיך צו פאראינטערעסירען מיט'ן אלגע- מיינעם מצב פון אידישקייט אין דעם לאנד און וועט זיך זיכער די גרעסטע מיה געבען דעם מצב וויפיעל נאָר מעגליך אויסבעסערען און מתקן זיין.

אין נאמען פון יעדן פרנסה רינגל יאָרק און פון גאנצען ארטהאדאקסישען יודענטהום פון גרויסער ניו-יאָרק דריקען מיר אויס אונזער הארציגען ברוך הבא צום גרויסען און וויכטי- גען נאסט, הרב הגאון הגדול וצדיק יסוד עולם מפורסם מהור"ר אלחנן וואסערמאן שליט"א, דער ראש הישיבה אין באראנאוויץ, פוילען. מיר עמפאנגען דעם זעהר חשוב'ן נאסט מיט דער גרעסטער צופרידענהייט און מיט דער פולער האַפענונג, אז הרב וואסערמאן'ס זיין דאָ מיט אונז אַ געוויסע צייט, וועט ברייך נען פיל גוטעס און אַ גרויסען אויפשוואונג פאר'ן ארטהאדאקסישען יודענטהום אין אמערי- קא.

און אז הרב וואסערמאן וועט זיך טאקיי נעמען ווי מיר זיינען זיכער, אריינקומען ווי האלט דאָס דאָ אין אונזער לאנד מיט אידיש- קייט, וואָלטען מיר איהם בעטען זיין אויפ- מערקזאמקייט סאנצענטרירען אויף איינעם פון די הויפט יסודות פון אידישקייט וועלכער איז דאָ הימעלשרייענד פארלאָזען און דאָס איז — טהרת המשפחה.

זאָל דער גרויסער נאסט באטראַכטען וואָס פאַר אַ חורבן נורא עם הערשט אין דעם פרט ווי יוייט עם איז פאַרבאָכען אין איינעם פון די הייליגסטע יסודות פון אונזער אמונה ודת און ער איז אלס איבערגעגעבענער ארבייטער פאַר חזוק הדת און וואונדערבארער בעל השפעה וועט געוויס קענען פיל אויפמאַן און משפיע זיין אויף דעם נעביט.

דער גרויסער נאסט, איז חוץ וואָס ער איז אַ גאון גדול בתורה, אנערקענט אין דער גאנצער וועלט אלס איינער פון די גדולי הרבנים בדורנו, חוץ וואָס ער איז אַ צדיק יסוד עולם, אָננע- נומען ביי אלעמען אלס אַ ריכטיגער אָפּשפיגעל פון וועלט גאון און וועלט צדיק מרן „חפץ חיים“ זצ"ל, איז ער אויך, וואָס עם איז העכסט וויכטיג פאַר אונז, אַ גרויסער און ערשט קלאַסיגער לוחם אמת פאר'ן ארטהאדאקסישען יודענטהום, אַ אונערמידליכער ארבייטער אין דעם גרעסטען מאַשטאב פאַר חזוק הדת און אַ אונפאַרגלייכליכער בעל השפעה פאַר תורה און אידישקייט.

מיר פאַדערען דאָ אויף אלע רבנים און אלע ארטהאדאקסישע אידען פון גאנצען לאנד, העלפען מיט אלע מעגליכקייטען דעם גרויסען נאסט אין זיין הייליגער ארבייט פאַר זיין ישיבה אין באראנאוויץ.

אמת, הרב וואסערמאן איז געקומען פאַר אַ ספעציעלען צוועק — צו העלפען זיין הייליגע ישיבה אין באראנאוויץ.

יעדער איד דארף עם האַלטען פאַר אַ באַ- זונדערען זכות קומען צו הילף אזא אדם גדול וחשוב אין עררייכען זיין גרויסען ציל — אוועקצושטעלען זיין גרויסע ישיבה אין בארא- נאוויץ אויף אַ געזונטען עקאנאמישען מצב. מיר ווינשען הרב וואסערמאן פיל הצלחה אין זיין הייליגער ארבייט און מיר דריקען

אַבער ניט אזא מענש ווי אונזער געהויבענער נאסט וועט זיך קענען סאנצענטרירען נאָר אויף געלד קלייבעניש ווי וויכטיג דאָס זאָל

כער, גלויבט זיך קוים אז ער וואָלט אים געבען, וויסענדיג פאַראַויס, אז ער וועט זיך נעמען די קאמפּטעניז צו זיין אַ האַלסייל מכשיר ערב פסח לכל הקודם, און באַצאָהלט מיט גאָט אָדער כבוד, און וועט נאָך אויף זיך נעמען מכשיר זיין אַ קאַבאַרע „למהררין שבישראל“, בעת אַן אָנשטענדיגער רב וואָלט זיך זיך שעמען אפילו אַרויסזאָגען, אז ער געפינט זיך דאָרט טאָג און נאַכט אַכטונג צו געבען אויף רי כשרות פון די געריכטען וואָס וועלען דערלאנגט ווערען בין טאגז טאָגז ובין לצנות לצנות (ווייל קען דען זיין השגחה אנדערש?).

עס געהט דאָ ניט וועגען די כשרות פונ'ם קאַבאַרע, מיר זאָגען ניט אז דאָרטען איז טריפה (און פּילייכט איז דאָרט טאַקע כשר), עס ליגט בכלל ניט אויף רבנים דער חוב צו געבען אַ הכשר אויף אזא פּלאַץ. אידען וואָס געהען אין קאַבאַרען בעטען ביי אונז, רבנים, ניט קיין הכשר. און אויב זיי וואָלטען וועלען אַ הכשר וואָלטען זיי פאַרשטעהן, אז אַ רב אַ משגיח וואָלט, ווי געזאָגט זיך שעמען, אפילו זאָגען אז ער געפינט זיך דאָרט טאָג און נאַכט און ניט השגחה. — אונז איז אָבער שטאַרק נוגע דער חלול כבוד הרבנות פון אזא אונבאַוואוסט טען יונגען מאַן, וועלכער חתמה'ט זיך „הרב“, און וועלכער ווערט אויך אַ לאַיער ווען אַנאַנד דער רבנישער זשורנאַל פאָדערט אים אַרויס פאַר זיין געבען פאַר פסח האַלסייל הכשרים, און זוכט אים צו באַקלאַגען פאַר'ן דיסטריקט אטוירני (וואָס פון דער קלאַגע איז געוואָרען ווייסען מיר ניט, מיר ווייסען נאָר אז דער אַרויסגעבער פונ'ם זשורנאַל איז ניט אַריינגע-זעצט געוואָרען אין פּריזאן דערפאַר. ווייזט אים אז דער אטוירני האָט אויך פאַרשטאַנען דאָס ווערט פון דער קלאַגע און קלענער און האָט געפילט אז רבנים מעגען אַרויסזאָגען זייער פאַרביטערונג געגען חלול כבוד הרבנות).

אָבער צו דען איז ער דער אַיינציגער אויפ'ן פעלד פון הפקרות? אָט איז אַיינער וואָס מאַכט ביזנעס פון שטעהן שמיני עצרת אין גאָס, אין אַ באַוואוסטען ביזנעס געגענער, און רופען אין זיין זאָגענאַנטער שולכעל צו „פאַרקויפּען“

אויס אונזער זיכערהייט אז דאָס אמעריקאנער אַרט האַדראַקסישער יודענטהום וועט פאַרשטעהן ווי אַפּצושאַצען ריכטיג דעם גרויסען אורח און זיין גרויסער שליחות און וועט געוויס טאָן איהר חוב צו אזא הייליגע ישיבה און צו אזא גרויסען מענשען.

ה פ ק י ר ו ת !

מיר זייגען ניט זיכער, אז אויך דאָס מאָל ווי פּיעלע מאָל פּריהער, זאָל אונזער שטימע ניט זיין קיין „קול קורא במדבר“. מיר מוזען אָבער טאָן אונזער חוב, און אונאַויפּהערבאַר לאָזען הערען אונזער פאַרביטערונג געגען דעם שרעקלאַכען הפּסר'ריגען צושטאַנד אין וועלכען אונזער אירישער טייל פון גרויסער ניו יאָרק געפינט זיך.

עס איז נאָר אַ ביישפּיל, וועלכער איז באמת אַיינער פון הונדערטע אַזעלכע פּאַלען, אויף וועלכע עס ציהט אונזער אויפּמערקזאַמקייט הרב ר. ליפּמן לעווין, אין דיוען נומער „המסלה“, אָבער דיעזער ביישפּיעל כאַראַקטעריזירט באַזונדער דעם אָפּגרונד ביי וועלכען מיר געפינען זיך, און צו וואָס פאַר אַן עקעלהאָפּ-טיגען צושטאַנד מיר קענען קומען.

אַ רעסטאָראַן מיט אַקטיארען, טענז און אַ קאַבאַרע האָט זיך פאַרגלויבט צו מאַכען שפּאַס פון מענלאַכע באַזוכער פון „מהררין שבישראל“ (דאָס הייסט אידען מיט בערד און פּיאַות און טליתים קטנים, וואָרום קען דען זיין אנדערש ביי מהררים שבישראל?), האָט זי אַיינגעלאָדען אַ יונגען מאַן, (וועלכער פּרעטענדירט נאָר צו זיין אַ לאַיער) און ער זאָגט עדות אין זיין „תעורת הכשר“, אז ער פאַרזיכערט דאָרט די כשרות אפילו „למהררין שבישראל“, און חתמה'ט זיך „הרב“, בעת קיינער פון די אַנ-ערקענטע רבנישע אַרנאַניזאַציעס ווייס פון אים ניט. און עס גלויבט זיך קוים אויב וועלכער עס איז רב האָט אים געגעבען היתר הוראה, און אויב אפילו עס האָט זיך יאָ געפונען אַזעל-

ווען זי שטעלט אן אזא "רב" פאר א משגיח אָדער מכשיר, איז שוין פראָטעסטעט ניט צו פארפאלגט ווערען דורכ'ן כשר געזעץ, ווייל די רעגירונג קען זיך ניט גרונטעווען אין די אמת'דיקייט פון די ארויסגעגעבענע סערטיפיקאטען. אָבער עס מוז ראָך סוף כל סוף געמען אַן ענדע צום הפקר צושטאנד. און ביז וואנען וועלען נאָך אַט די פרעזידענטען און סעקרעטאַרען ניט וועלען געמען אין אכט די מכשולים וואָס זיי ברענגען און די הפקרות וואָס זיי העלפען?

עס איז שוין לאַנג צייט, אונזערע אידען זיך פארטראַכטען וועגען רעם. עס איז שוין אפילו צייט, אז אונזערע שולען זאָלען זיך בכלל פארטראַכטען אפילו ווען זיי געהען אויפגעמען א רב, צו וויסען צו איז דאָס א רב אָדער א "רעגנער", — צו איז זייער אָנגענומענער רב ווירקליך א רב וואָס האָט געלערענט און וועט וויסען צו לערנען און ער-ציהען רעם עולם ווי אויך צו פסק'נען א דין פון כשר און טריפה, אסור און מותר. עס איז שוין צייט צו מאַכען א סוף צו דער הפקרות!

די עלענדע רוסישע רבנים און "הדסה"

שרעקלאַך איז די לאַגע פון די אָנגעקומענע רוסישע רבנים אין ארץ ישראל. ווי הייליג עס איז דער אידעאל פון אומצוקערען זיך אין רעם לאַנד פון די אבות, ווי שטאַרק עס איז די דורכגעדריינגענע שטרעבונג פון יעדען איד רען צו באַזעצען זיך אין ארץ ישראל, וואָל-טען ראָך די רבנים פון רוסלאַנד ניט האָבען דאָס מאָראַלישע רעכט צו פארלאָזען זייערע גע-מיינדען אין גלות רוסלאַנד און געהן אין רעם לאַנד פון אונזער האָפענונג. עס וואָלט געווען א פארלעצונג פון זייערע פליכטען אין אזא צייט צו פארלאָזען די פאָסטמענס, און טאַקע צוליב

הזכרות נשמות פאר מוזמענע סוואָדערס, און רופט זיך אויך אַן "רב", און עס איז א סברא אַז ער איז אפילו מסדר ניטין אויך. פון מסררי קרושין איז דאָך אָפגערערט. — קומט א חזן וואָס האָט קיין אהנונג ניט פון קרושין, וואָס שרייבט אנשטאט טבת — "טייוועס", און "סוואט" אנשטאט שבט, און ווערט א מסדר קרושין און חתמה'ט פאר ערות (וועלכע זיינען אויך די ערי קרושין) זיך מיט זיין פרוי, וועלכע מיינענדיג נאָך צו פארבעסערען, חתמה'ט זי איהר שוואַגערס נאָמען אנשטאט איהרען; אָדער א חזן א מוהל (וועלכער איז גראדע גאנץ ווייט פון אַן אַרימאן) איז מסדר קרושין צווי-שען א אירישער טאָכטער מיט א גוי. און אַן אנדערער, אויך א חזן-מוהל פאַרט צוזאמען א מאַן וואָס האָט ניט קיין אידישען גט פון זיין פרוי, מיט א פרוי וואָס איז ניט גע'נט פון איהר מאַן כרת א. א. וו. און די אלע חתמה'נען זיך "רבי", און ווערען אפילו צייטענווייז פראַקלאַמירט אלעס, "רבי'ס" דורך די ראדיאָ. — די מכשולים זיינען גרויס און דער חלוף השם איז שרעקליך.

און שולדיג אין רעם זיינען ניט נאָר אַט די פערזאָנען וועלכע קרוינען זיך מיט א רבנישען טיטול, אום צו מאַכען דערפון א לעבען, נאָר, נאָכמערער, — די אונפאראנטוואַרטליכע פרע-זידענטען און סעקרעטאַרען פון די שטיבלאך און שוהלכלאך, וועלכע ווארפען זיך מיט פא-פירען און סערטיפיקאטען וואָס באַשטעטיגען די פאַלשקייט, אז דער און דער איז "רבי" פון זייער געמיינדע, ניט פארטראַכטענדיג זיך, אז אַט די "סערטיפיקאטען" ווערען אויסגענוצט פון אונפארשעמטע מענשען, צו טאָן מעשים מכור-ערים וועלכע פארשעמען דעם אידישען נאָמען און זיינען מחלל דעם כבוד התורה, און איהרע פאָנען-טרענער. — די ווירקליכע רבנים, ווייל די "סערטיפיקאטען" גיבען ניט נאָר רעכט צו קריגען א "רעווערענד טיטעט" (פאַרוואָס זיי ווערען געוועהנטליך פארלאַנגט), נאָר אויך צו זיין מסררי קרושין, און סמילא אויך צו אלע רבנישע אַנגעלעגענהייטען, כאַטש ער מעג זיין אַן עס הארץ נמור. און א טריפה'נע ביזנעס

דעם זיינען אונזערע רבנים געווען די לעצטע וועלכע האָבען פאַרלאָזען זייערע גייסטיגע פּאָזיציעס. און נאָר רדיפות און אונגעהייערע פּיזישע און גייסטיגע יסורים האָבען זיי מיט געוואָלט פאַרטיבען פון זייערע אייגענעזעסע-נע היימען אין זייערע שטעדט און שטעדט-לאַך, וואו זיי האָבען דאָך אַמאָל געלעבט בכבוד. פּילייכט קיינמאָל ניט צו רייך, אָבער קיין רב אין רוסלאַנד האָט געפּעלט לע-בענסמיטלען פאַר זיך און זיין פאַמיליע. א רב אין רוסלאַנד איז ניט נאָר געווען דער לעהרער, ערציהער און גייסטיגער פיהרער, ער איז אויך געווען דער טאַטע פון באַטריבעט, דער פּאָטער פון אלמנות און יתומים, צו איהם האָבען זיך געווענדעט אלע וועלכע האָבען זיך אין הילף גענויטיגט, אין דער הויז פון דעם רב האָט זיך קאָנצענטרירט די גאַנצע הילפ'ס טעטיקייט פון שטאָדט אָדער שטעד-טעל. די געשיכטע וועט האָבען פּיעל צו דער-צעהלען איבער די אונגעשלאַכע מסירות-נפש, אונבאַשרייבליכע העלדענטהאטען און לעבענס קרבנות פון די דאָזיגע רבנים אין דער צייט פון דער וועלט-מלחמה און נאָכדעם. און ווי געזאָגט וואָלטען זיי נאָך עד היום גע-בליבען שטעהן אויף זייערע פּאָסטענס זיינען אָבער געקומען די אידישע הענקערס אין דער געשטאַלט פון די יעווסעקען און האָבען זיי אזוי פאַרביטערט דעם לעבען, אז עס איז אונ-געלאַך געוואָרען פאַר זיי צו בלייבען מער אין רוסלאַנד. און א דאַנט די פּיעל מיה פון הגרא"י קוק זצ"ל האָבען זיי געקראָגען די מעג-ליכקייט זיך צו באַזעצען אין אונזער הייליג לאַנד. זיי פיהלען זיך דאָרטען נליסלאַך דער-מיט וואָס זיי קענען זיך רוהיג עוסק זיין אין תורה ועבודה, אָבער פאַרשטעהט זיך אז קיינע געלט מיטלען האָבען זיי ניט געבראַכט מיט זיך פון רוסלאַנד, און קענען ניט ערוואַרטען אז עמיצער פון זייערע פאַרעהרער פון זייערע געמיינדען זאָל זיי עטוואָס שיקען, ווייל ניט זיי פאַרמאָגען און ניט עס איז בכלל דאָ א גענליכקייט ארויסצופיהרען אָדער ארויסצו-שיקען געלט פון דעם לאַנד, — געפינען זיך

טאַסע דעריבער צענדליגע און צענדליגע רבנים אין ארץ ישראל אָהן מיטלען אויף איין טאָג איבערצולעבען. אויף דעם גייסטיסטען טורר קענעם שטיקעל ברויט מוזען זיי אָנקומען צו דער הילף פון עזרת תורה, און וואהלעטטיגע מענשען אין אמעריקא. פאַרשטעהט זיך, אז עזרת תורה וועלכע דאַרף מיט איהרע באַ-שרענקטע מיטלען אויך העלפען א גאַנצע וועלט מיט יסורים ליידענדע תלמידי חכמים, אז עזרת תורה, וויפּיעל זי סטאַדעט זיך ניט צו שיקען גאַנץ באַדייטענדע סומעס פאַר זייער הילף, קען זי דאָך ניט געבען אלעמען אפילו דאָס גייסטיסטע אין לעבען. ליידעט מען ווי עס איז ווען מען איז געזונד, און מען קוויקט זיך מיט דער תורה וואָס מען לערנט, טרעפט אָבער תו"ש ווען מען ווערט קראַנק, מען מוז האָבען א דאָקטאָר, מעדיצינישע הילף, פּריוואַטע דאָקטוירים ווילען ניט און קענען ניט היילען אומזיסט, איז רוכט זיך אז וועמען אויב ניט אזעלכע עלענדע נויטבאַדערפטיגע בכבודיגע אירען דאַרף אזא אנשטאַלט ווי „הרסה" קומען צו הילף; פאַר וועמען איז די הרסה גענרינדעט געוואָרען אויב ניט פאַר אזעלכע עלענדע און הילפלאָזע; און פאַר ווע-מען אויב ניט פאַר אזעלכע קומען די באשטיי-ערונגען פאַר דער „הרסה" ? און ווי גרויס איז דערפאַר אונזער האַרצווייטאָגריגער פאַר-דרוס צו לעזען אין דעם בריף פון דעם באַ-ריהמטען גאון און צדיק ר' יהושע צימבליסט, (וועלכער איז געדרוקט אין דיעוען „המסילה") אז אויך ה ד ס ה פּאָדערט פון די ארימע רבנים פאַר א מאָנאַט אָדער פאַר 2 וואָכען פאַראויס, און דער דאָזיגער פיהרער פון די עלענדע רבנים קאָנסטאַטירט דעם שוירערלאַ-כען פּאַקט, אז טאַסע צוליעב דעם וואָס די קראַנקע פון זיי האָבען ניט קיין מיטלען צו צאָלען פאַראויס שטאַרבען ר"ס פאַר דער צייט.

און דאָס זיינען מענשען וועלכע האָבען ביי זיי אין דער היים געבויט האָספּיטעלער, און געהאַלפען די אויפהאַלטונג און ערהאַלונג פון קראַנקע, און זיי דאַרפען עס אין אונזער

איך וויל ציהען די אויפמערקזאמקייט פונ'ם ועד הרבנים באזונדער אויף דעם „הכשר“ וואָס ווערט כמעט מעגליך געדרוקט אין די אידישע צייטונגען פון איינעם וואָס חתמה'ט זיך „הרב חיים אברהם ראבינוביץ“ אין וועלכען עס זאָגט זיך: „הנני מודיע לכל בני המדקדים בכשרות שבקרתני את הקייטערינג מעסטעבלישמענט לדרוויג זאָץ רומעניען ווילעדזש והכל נעשה כדון וכדת תחת השנחתי כשר אפילו למהדרין שבישראל“.

דאָס הייסט אז אָט דער דאָזיגער אויטאָרי־טעט וואָס רופט זיך „הרב“ ראבינאוויץ, זאָגט עדות אז אַלע „מהדרין שבישראל“ וואָס וויל לען געהן אין „רומעניען ווילעדזש“ פון לוד-ווין זאָץ (אזא סאָרט „סאבארע“) זאָלען דו־היג עמען וויל ער, ראבינוביץ, זאָגט אז עס איז אונטער זיין השגחה.

מילא וועגען די כשרות פון דעם „ווילעדזש“ זאָג איך גאַרנישט. לאָמיד זאָגען אז לודוויג זאָץ וועט ניט געבען חו"ש קיין טריפות צו „מהדרין שבישראל“ וואָס וועלען קומען זעהען די טעניץ און הערען זיינע וויצען. אָבער ווער איז דער מכשיר? פארוואָס ווייס פון אים ניט קיין באוואוסטע אָרנאנזאציע פון רבנים? וואו איז די אנשטענדיקייט פון א יונגען מאן וואָס ניט זיך גאָר אָן פאר אַ לאָיער, און וואָס קיין רבנישער אויטאָריטעט קען אים ניט צו וועדען אַ „האָלסייל“ מכשיר? און פארוואָס זאָל דורך אזא אונפארשעמטען לאָיער (ווי ער ניט זיך אָן) פארשוועכט ווערען דער כבוד הרבנים, און געמאכט ווערען דער נאָמען פון רבנים צו שפאָט צווישען אירען וועלכע פרע־גען צו דער „רב“ המכשיר געפינט זיך באמת גאנצע טעג און גאנצע נעכט אין דעם זאָגענאנ־טען „ווילעדזש“ אכטונג צו געבען אויף די כשרות?

איך גלויב אז עס איז דער פליכט פונ'ם ועד הרבנים צו דעאָנירען אויף דעם, צו פאר־מיידען חלול כבוד הרבנות.

הרב ליפמאן לעווין.

הייליג לאנד אוועקגעהן פון דער וועלט פאר דער צייט, און דאָס איז צוליעב דעם וואָס אזא אנשטאָלט ווי הרסה וואָס איז ביי אונז אלעמען טייער, און מיר אַלע שטיצען זי מיט וואָרט און טהאט, אָט די הרסה דערלאָזט עס איז אַן אונדעכט.

און טאָקע ווייל הרסה איז אונז אזוי טייער, האָבען מיר זיך געווענדעט מיט אזא אָנפראַגע וועגען דעם און געבעטען אַן ערקלערונג, אָבער מיר האָבען ניט געהאָט דעם כבוד צו קריגען אַן ענטפער.

מיר גלויבען אָבער, אז מיר האָבען פאָר־שטענדיגע רעכט צו פאָדערען פון די פיהרער־שאַפט פון הרסה אַן ערקלערונג אויף דער באַ־שולדיגונג. דער נאָמען פון הרסה איז צו וויכ־טיג עס זאָל כאַטש וועלכער עס איז פנימה פאָלען אים. די הרסה פיהרער אין אַמעריקא, ווייסען ווי עס באַציהען זיך די היגע האָספּי־טעלער צו גייסטיגע פיהרער, און אויב מיר פאָדערען ניט אין ארץ ישראל קיין באזונדערע זכיות פאר רבנים, האָבען מיר אָבער א רעכט צו פאָדערען אַ מער האַרציגע באַציהונג צו עלענרע, נויטבאָדערפטיגע כריער, וועמען גרויזאמע אומשטענרען האָבען געבראכט צו בעטען הילף.

מיר פאָדערען אַן ערקלערונג פון די פיה־רערשאַפט פון הרסה!

אַן אַפענער ברירה צום ועד הרבנים

די הפקירות אין הכשרים געבען, די חוצפה פון סתם אונבאוואוסטע אין דער רבנישער וועלט, וועלכע קומען זיך נעמען דעם טיטול רב און זיינען מחלל שם שמים, און דעם כבוד פון רבנים, איז שוין געקומען צו אזא מדריגה, אז עס איז פשוט אַ זינד פון ועד הרבנים אויב ער וועט עס פארשווייגען, און ניט אָנגעמען די געהעריגע מיטלען דערצו לכל הפחות אום צו ריינוואשען דעם נאָמען פון די ווידקלאַכע רבנים.

רבנישער אויטאריטעט

פון הרב משה מאיר ישר

איבעראל וואו אידען האָבען זיך באַזעצט: אין בבל, אַפּריקאַ, שפּאַניע, פּראַנקרײך און דײַטשלאַנד, וואו נור אידען האָבען געוואוינט אין קאמפּאַקטע מאַסען און דער פּוּלס פון אידישקײט איז דאָרט געווען מעהר וועניגער נאָרמאַל זײנען געשאַפּען געוואָרען תקנות, מנהגים און פּאַראַרדנונגען דורך די גדולי הדור און נײַסטיגע מנהיגים וועלכע פּלענען ווערן רעספּעקטפּול אויסגעפיהרט און אָפּגעהיט בײַ אַלעמען. ס'איז גענוג צו דער-מאָנען די תקנות פון רבינו גרשום מאור הגולה דער פּאַרבאָט פון פּאַליגאַמיע, דאָס דאָר-פען דער פּרוי'ס צושטימונג צו אַ גט, א. ז. וו., וועלכע ווערן עד היום אָפּגעהיט אַזוי ווי זײ וואָלטען געגעבען געוואָרען מסיני.

ווי עס איז צו זעהן פון די אַלטע ספרים ספּעציעל אין די שאלות ותשובות פון די רא"שונים ווי „רשב"א“, „ריב"ש“ און אַנדערע אין אין זײערע צײטען די רבני'שע אויטאָריטעט געווען זײער שטאַרק. ס'האָט עקזיסטירט אין יעדער שטאָדט אַ קערפּערשאַפּט אַכטונג צו געבען אַז די תקנות און פּאַראַרדענונגען וועל-כע זײנען געשאַפּען געוואָרען לױט די פּאַרע-רונגען פון דור און צײט, זאָלען ניט פּאַרלעצט ווערן און אַז די מצוות פון דער תורה זאָלען געהעריג אָפּגעהיט ווערן.

ס'האָט גענומען פילע דורות ביז וואָנעט פּוילן און ליטאַ זײנען געוואָרען צענטערן פון תורה און אידישע געלעהרזאַמקײט. ס'ווערט געבראַכט אין אַן אַלטען ספר מיט פּיעלע הונ-דערטע יאָהרען צוריק אַ שאלה, צו אַ מאָן קאָן על פי דין צווינגען זײן פּרוי אויסצואוואַנדערן מיט איהם קײן פּוילן. די תשובה איז געווען אַז אין אַן אַנדער לאַנד וואָלט ער איהר געקאָנט צווינגען אָבער ניט קײן פּוילן, ווייל די דאָרטיגע אידען זײנען פּאַרגרעכטע (ניט קײן בני תורה).

ווען די אידען זײנען ארויסגעטריבען געוואָר-רען פון שפּאַניע, און אידישקײט האָט אויפגע-בליהט אין פּוילן איז דאָן ענטשטאַנען דער „ועד ארבע הארצות“ צוזאַמענגעשטעלט פון די גדולי הרבנים און פּרנסים. דײַזע פּאַרשטעהערשאַפּט

אַ דאָנק דעם טײַמען פּאָלקס-רעספּעקט פאַר דער אויטאָריטעט פון רבנות איז דאָס אידענטום עד היום פאַרבליבען אַ שעפּפּערישער און ווידק-זאַמער כח אין דער וועלט פון גײסט און אידע-אַליזם. רבנות שטיצט די קראַפּט פון איהר אויטאָריטעט אויף דער תורה, אויף דער אר-ראַלטער אידישער טראַדיציע. דער קוואַל פון איהר נײַקה איז געווען און איז דער באַרג סיני. „משה רבנו האָט מקבל געווען די תורה פון סיני, האָט איהר איבערגעגעבען צו יהושע'ן, יהושע צו די זקנים, די זקנים צו די נביאים, די נביאים צו די אנשי כנסת הגדולה, די אנשי כנסת הגדולה צו די תנאים, די תנאים צו די אמוראים, די אמוראים צו די רבנן סבוראי, די רבנן סבוראי צו די גאונים, די גאונים צו די ראשונים, די ראשונים צו אחרונים ביז'ן אחרון שבאחרונים.“ — אַן אונענדליכע קײט פון תורה פאַרשטעהערשאַפּט.

זאָנט טאַקע דער תלמוד: „בעפאַר די זון פון עלי'ן איז אונטערגעגאַנגען, האָט אָנגע-פּאַנגען צו שײנען די זון פון שמואל'ן.“ בעפאַר די שטימע פון די נביאים איז פאַרשטילט גע-וואָרען זײנען ערשינען די תנאים און חכמים, די אויסטייטשער פון דער תורה וועמען די השגחה האָט באַשטימט צו זײן די פיהרער און אויטאָריטעטען פון אידענטום.

אין גלות האָבען די דאָזיגע רעפּרעזאַנטיווע קערפּערשאַפּטען פון אידישען פּאָלק זאָגאַר גע-נאָסען די אַנערקענונג און סאַנקציע פון די רעגירונגען און מעכטע אונטער וועלכע זײ האָבען געלעבט. די אויטאָנאָמישע אויטאָריטעט פון נשיא אין אדץ ישראל און פון דעם ריש גלותא אין בבל האָט אָנגעהאַלטען כמעט דורך דער גאַנצער צײט פון די חכמי המשנה והתלמוד און זאָגאַר נאָכדעם אין דער צײט פון די גאונים אַן ערך פון 500 יאָהר.

רבנות האָט אויסגעאייבט איהר אויטאָריטעט

האָט געהאַט די אַנערקענונג פון דער רענירונג, באַזיצערדיג פּאַלשטענדיגע אומאַנאַמישע רעכט אויפ'ן געביעט פון רעליגיעזען לעבען.

אין יאָהר 1764 ווען לויט אַ דעקרעט פון פּוילישען סיים אין וואַרשאַ איז בטל געוואָרען דער „ועד ארבע הארצות“, פלעגען די יארדין דינען אַלס מיטעל־פונקטען פאַר אַ זעלכע פאַר־זאַמלונגען. ס'איז באַשאַנט אַז די לעצטע פון אַזאַ אספה איז פאַרגעקומען אין דער צייט פון ר' חיים וואָלאָזשינער אויפ'ן יריד אין זעלווע.

אין צאַריסטישען רוסלאַנד האָט כידוע דער „קהל“ געהאַט די יוריסדיקציע איבער'ן רעלי־גיעזען אירדישען לעבען און רבנות האָט אזוי ווי אימער אויסגעאיבט איהר אויטאָריטעט און איינפלוס פאַר'ן וואוילווין פון פּאַלס. צוליב די בייזוויליגע אינטרדיגעס פון די אזוי גערופענע „סאָיאָגע משכילים“ האָט צאָר ניקאָליי דער ערשטער אַפגעשאַפט די ממשלה פון דעם קהל. אָבער אָפיציעל, צו אונאַפיציעל, די רבנים זיינען תמיד אנערקענט געווען אַלס די אמת'ע דעפּרעזענטאַנטען פון אידענטום, אַלס די טרע־נער פון תורה און אויסטייטשער פון איהרע פּרינציפען און אידעאַלען. זיי זיינען געווען דער שטאַלץ און יחוס פון זייערע געמיינדען. דאָס פּאַלק האָט די פּערזענליכקייט פון רב באַטראַכט אַלס פאַרקערפערונג פון דאָס שעהנ־סטע און נאַבעלסטע אין אירדישען לעבען. דאָס פּאַלק האָט געזאָרגט אַז די רבנים זאָלען לעבען בכבוד און זיין באַזאָרגט מיט חיונה.

(א) כאַראַקטעריסטישע אילוסטראַציע איז דער ויכוח, וועלכער ווי מען דערזעהלט איז איינ־מאַל פאַרגעקומען צווישען די באַוואוסטע מל־מדת סאַניע (שרה) די רביצין, אָדער באַשאַנט אַלס „די בריסקער רביצין“, און איהר באַריהמ־טער מאַן, דעם גרויסען נאָון ר' יהושע ליב דיסקין (געוויי רב אין לאָמזע, סאַוונע, בריסק און ירושלים). כידוע איז ר' יהושע ליב תמיד געווען אַריינגעטהאָן אין לערנען. ער האָט דאָ ריבער קיין וועזען ניט געמאַכט צו מ'צאָהלט איהם גענוג שכירות צו ניט. אַנדערש איז אָבער

געווען די רביצין וועלכע האָט באַדאַרפט פיה־רען די הויזווירטשאַפט. זי האָט געפיהלט דעם חסרון יערער וויילע, פלעגט זי זיך באַסלאָגען פאַר'ן רב אַז די שכירות קלעקט ניט אויף דער נויטיגער הוצאה. כרי איהר צו באַרוהיגען האָט זיך ר' יהושע ליב פאַררופען אויפ'ן באַוואוס־טען מאַמר אין אבות, וועלכע עצה'ט דעם יע־ניגען וועלכער וויל זיך ווידמענען צו תורה לערנען, זיך צו באַנוגענען מיט ברויט און זאַלץ. וואַסער מיט אַ מאַס, שלאָפען אויף דער האַרטער ערד, פיהרען אַ לעבען פון צער און זיך צו מאַטערן אין תורה וועלכע איז דעם מענשע'ס גליק אויף דער וועלט און אויף יענער וועלט. „ניין, יהושע ליב, דו לערנסט ניט דיכטיג דעם פשט“, האָט זי איהם איבערגעשלאָגען. און האָט איהם ערקלערט דעם פשט לויט איהר שיטה אזוי:

„כך דרכה של תורה“ אזוי איז דער וועג צו תורה, פאַר דעם וועלכער וויל ווערן אַ למדן. „פת במלח תאכל, מים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן“. ער דאַרף זיין צופרידען צו לעבען אַ „חיי צער“ און זיין השק און באַמיהונ־גען צו לערנען תורה. אָבער „וואם אתה עושה כן“ אויב דו האָסט שוין אזוי געטהאָן ווען דו האָסט דיין תכלית שוין דערגרייכט, דו האָסט זיך שוין איינגעשאַפט תורה און ביזט שוין אַן אַנערקענטער למדן, דאַמאָלט מענסטו שוין זוכען און ערוואַרטען אַז עס זאָל דיר זיין „אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא“ ניט נאָר נוט אויף יענער וועלט, נאָר אויך וואויל אויף דער וועלט...“

מערסווירדיג, די אויטאָריטעט פון רבנות האָט כמעט תמיד געטראָגען אַן אינדיווידועלן כאַ־ראַקטער אידער אַ קאָלעקטיווען. זאָנאַר אין די צייטען ווען די רעליגיעזע אויטאָריטעט איז געווען קאָנצענטרירט אין אַן אָפיציעלע קער־פּערשאַפט ווי דער „ועד ארבע הארצות“ וכדו־מה, איז אונאַפיציעל אַנערקענט געווען די אָדער יענע באַריהמטע פּערזאָן אַלס פּאַסטישע אוי־טאָריטעט, צו וועמען דער כלל ישראל האָט זיך צוגעהערט. דער אונטערשיעד איז וועהרענד

און די ספרד'ישע שוהל אין בארא פארק, זייענדיג די ערשטע ארויסצוקומען מיט אזע באדייטענרע סומע ווי דריי טויזענט דאלאר פאר טהרת המשפחה, פארדיינט געוויס די גרעסטע אנערקענונג און דאנק פון גאנצען אר-טהאדאקסישען ראבינאט און פון גאנצען יודענ-טהום.

זאל ג' שטארקען אייערע הענד, ווירדיגער פרעזידענט, ווירדיגע אפיסערס און אלע חשוב'ע מעמבערס פון דער ספרד'ישער שוהל אין בארא פארק!

זאלט איהר געבענשט ווערען מאלמי חברות מיט אלעם גוטעם!

מיר ווילען האָפען, אז דער גרויסער ביי-שפיל פון דער באַריהמטער ספרד'ישער שוהל אין באַראַ פּאַרק, וועט געוויס באַלד נאָכגעטאָן ווערען פון אלע איבעריגע שוהלען אין יענעם סעקשאַן, און מיט די גרויסע הילף פון די שוהלען וועט אין באַראַ פּאַרק אויפגעבויט גרויסען זכות פון אלע אידען אין יענעם סעקשאַן. אלע שוהלען אין באַראַ פּאַרק ווערען דאָ אויפגעפאָדערט צו טאָן זייער הייליגען חוב ווערען אַ גרויסע, שעהנע מאָדערנע מקוה צום צו דער נייער בית הטבילה!
בתי יעקב לכו ונלכה באור ד'!

אגודת אנשי מעמד ובית ועד לחכמים

שׂוין פּוילע יאַרען עסקעסטירט דער וויכטיגער מוסד אגודת אנשי מעמד ובית ועד לחכמים וואו צעהנדליקע רבנים ווערט גענעכען די מעגליכקייט צו מקדיש זיין זייער נאָנצע צייט לתורה ועבודה. די לעצטע פּאַר יאַהר אכער, האָט דער דאָזיגער מוסד זיך וואונדערבאַר פּראָגרעסירט. אנפירענדיק אַ גרויסע פּאַרצוווייגטע טעמיקייט. דער שרייבער פון די ציילען, אַ פּאַרשטעהער פון המסלה, האָט באַזוכט דעם מוסד אין זיין נייע היים 358 הענרי סטריט. און איז שטאַרק ענטציקט געוואָרען פון זיין לעבשאַפּטער טעמיקייט. עס זיינען אין דער לעצטער צייט אַרױנגענומען געוואָרען נייע רבנים צווישען זיי גדולי תורה ויראה, וועלכע זיינען אַ שטאַלץ פאַר דעם מוסד און פאַר זיינע אויפהאַלטער. די רבנים האָבען אויסגעדריקט זייער צופרידענ'דיגייט מיט דער הנחלה וועלכע טוט אַללעס מעגליכ'דיג זיי צופרידען צו שמעלען, געבענדיק זיי זייער אויס'קומעניש פינקטלאַך אין דער צייט. די שול וואו עס ווערט געלערענט און געראָוענט מאַכט אַ גוטען איינדרוק מיט איהר פּראַקטפולען אויסזעהען. גרויס קרעפּט פאַר דעם גרויסען פּראָגרעם פון דעם מוסד קומט געוויס די איצטיגע הנהלה וועלכע באַ-

אַמאָל, דער נשיא אין ארץ ישראל, דער נאון אָדער ריש גלותא אין בבל זיינען געווען ער-וועלהלטע פיהרער, אויסגעקליבען אָדער באַש-טימט פאַר זייער אַמט, האָבען אין די שפּעטער-דיגע דורות יחידי סגולה אין דער רבני'שע וועלט זוכה געווען צוליב זייער גרויסקייט צו ווערען די אונגעקרוינטע אויטאָריטעטען פון אידענטום.

פילע אין אונזער דור געדיינסען נאָך די אונ-באַשטרייטבאַרע פיהרערשאַפט פון ר' יצחק אלחנן זצ"ל. פאַר זיינע ענטשטידונגען און פסקים האָבען זיך אלע געבייגען. אַזעלכע נאוני הדור ווי ר' חיים סאָלאָוויטשיק און ר' מאיר שמחה הכהן פון רויניסס פלענען זאָנען בנוגע ר' יצחק אלחנן'ס פסקים: „כבר הורה זקן“, אָדער „הלכה כמותו בכל מקום.“ (פּאַרזעצונג פּאַלגט)

אנערקענונג צו ספרד'ישער שוהל, באַראַ פּאַרק

מיט פיל באַגייסטערונג האָבען מיר אויפ-גענומען די ידיעה, אז די פיל באַרימטע ספרד'י-שע שוהל אין בארא פארק, האָט אויף די אויפ-פאָדערונג פון די דארטיגע רבנים און יאנג איזראעל, באַשלאָסען צו געבען דריי טויזענט דאלאר פאַר דאָס אויפבויען פון אַ נייער בית הטבילה אין יענעם סעקשאַן.

די ספרד'ישע שוהל אין באַראַ פּאַרק האָט מיט איהר גרויסער טהאט זיך דערהויבען צו דער הויכער מדרגה אויף וועלכע אַ אמת ריב-טיגע ארטעהאדאקסישע שוהל דאַרף שמעהן און האָט מיט דעם באַוויזען, אז זי פאַרשמעהט די הייליגע פליכטען, וועלכע עס לינען אויף אַ שוהל אלס אַ עדה און אַ צבור ביי אידען.

געוויס איז דער הייליגסטער חוב פון אלע שוהלען אין יעדער סעקשאַן העלפען מיט אלע מעגליכקייטען אויסהאַלטען און אויסבויען שעהנע מאָדערנע מקואות אין יעדער טייל פון שטאדט און אויפהאַלטען דעם הייליגען יסוד פון טהרת המשפחה ביי אידען!

ולכל משפחתו נ"י. וקשה לנו סלוקו של צדיק זה. כנ"ע תהא מנוחתו ווי"ע.

ובשעה קשה זו לישראל, כשאנו מעונים כמעט בכל פינה שבקצוי התבל, ונרדפים ברובי ארצות גלותינו ונורל ארצנו מוטלת בסכנה גדולה, כשאנו זקוקים כ"כ לגדולים שבכם, הנבדדים המסורים לנו בלבם ונפשם, הנותנים לא רק את מאורם וצדקת פודונם, אלא אף דעתם ולבם הרחבה לעמוד בפני הזאבים הטורפים הקמים עלינו, בשעה זו גלמודים היינו בהלך מאתנו האיש הגדול המורם בעם, מר פ ל י ס ו ר ב ו ר נ . זה שהויל מזהבו ביד רחבו לעזרת אחב"י בכ"מ שהם, וזה שעמד בראש ה"דושינט" בעבודתו הגדולה להביא צרי ומרפא לעמנו המוכה, ובראש כל מפעל טוב בבנין אה"ס, וזה שסולו היה נשמע בכל פנות עולמנו והיה מעודד ומחוס אותנו באישיותו הכבירה. — בט"ז בחשון נססף מאתנו פתאום, ונדרל הכאב ונדולה האבדה. ת נ צ ב " ה .

א ב ד ו ת

כדאבון לב וכאב נפש אנו מזכירים את האבדות הגדולות שסבל בית ישראל בימים האלה. בהלך מאתנו בטורונטא, ביום ב' חשון ש"ז, גדול בישראל, גאון בתורה ובחכמה, הגאון ד' יהודה ל"ב גדוי ברט ז"ל, אחד מזקני הרבנים שבאה"ב וקענעדא ומנדולי הרבנים שכפולין. והיה לא רק גדול בתורה ובקי בכל חררי התורה, אלא גם גדול במעשים בשביל התורה והעם בכל שנות חייו (ע"ו שנה). בשבתו על כסאי רבנות שונים בפולין (יאנובה, מסובה וכו'), ובשנות המלחמה כשנגלה למוס"קבה, כשעמד על יד הנביר המורם בעם, שמסר נפשו על התורה ולא פסק פומי' מנירסתה, וכובז את רכושו לעזר ביד רחבה מקומות התורה ובני התורה ה"ה ד' רפאל גויץ זצ"ל. וכל היודע מה שהיתה מוסקבה בשנות המהפכה ברוסיא לעם ישראל המדוכה והמעונה בעת ההיא, יודע להעריך מעשיהם הגדולים של הג' ד' רפאל גויץ נ"ע והגרי"ל גרויברד זצ"ל. — ת נ צ ב " ה . ובאותו יום לוסה מאתנו בניו-יורק אחד מזקני ונדולי האדמורי"ם הצדיק ד' מרדכי חר-דורוב זצ"ל, משושילתא קדישא דטלנא-וויז ניטצא ורב פעלים בארצנו בתור נשיא אגודת האדמורי"ם שליט"א, שהיה אהוב ותכיב לאלפי חסידיו כאן שנהרו אחריו לשמוע מדברותיו החוצכות להבות אש להלהיב לבות בני' לתורה ולעבודת שמים, ונחמד לחביריו האדמורי"ם שליט"א שבניו-יורק ומחוצה לה. ונדולה האבדה לאלפי הנוהדים אחריו, ולכנו החביב חברנו הנכבד הרב ד' מענדל חודרוב שליט"א

ו נ י כ ט י ג פ א ר א י ד י ש ע
תלמוד תורה'ם און חדרים!

באלד קומען אָן די ליכטיגע פייערליכע טענ פון חנוכה. אין די טענ קומען פאָר אין אלע תלמוד תורה'ם און חדרים פערוויילונגס אָווענדען, ווען עם ווערען געטיילט צו די קינדער מתנות און אלערליי ענטערטייגמענטס. עם וואָלט געוויס געווען העכסט וויכטיג, סאי פון נאציאָנאלען און סאי פון ערציהערשען שטאנדפונקט, אז די אלע געשאנקען און עני-טערטייגמענטס זאָלען זיין פון אונזער הייליג-ער היים-לאנד ארץ ישראל. וויפיעל שטימונג וואָלט דאָס געשאפט ביי די קינדער דאָס וויסען, אז אלע זיסקייטען, פרוכטען און געשאנקען זיינען געמאכט גע-וואָרען אין הייליגען לאנד פון ברידער-אידען וועלכע גרייטען צו אונזער אלט-נייע היים פאָר אונז אלעמען!

גראדע טאָסע האָבען מיר יעצט אריינגע-

קינדער.
ווען איהר קומט אריין אין אונזער „פאלעס-
טיין הויז“, געפינט איהר זיך אין דער אמת-
ער אטמאספערע פון ארץ ישראל!
באזוכט אונז און זעהט די וואונדער פון
אונזער היים - לאנד!

PALESTINE HOUSE

J. M. KOWALSKY

10 WEST 28th ST. NEW YORK CITY
Phone LEExington 2-6263

קראָנען אַ גרויסען אויסוואהל פון אלערליי
קאנסערווירטע פירות הארץ, טשאטאלאדען,
קאנפעטען, מאנדלען און פילע זיסקייטען
פאר רעפרעשמענטס.
אויך האָבען מיר אלערליי שעהנע און פראכט-
פאלע אילוסטרירטע אלבומס, שעהן געמאַל-
טע הגדות און נאך אונגעזעהלינע שעהנע זאכען,
אליץ געמאכט אין ארץ ישראל, וואָס וואָלטען
דינען פאר די פראכטפולסטע מתנות פאר די

יצא לאור ספר חדש בשם

דרשות שלמות על פרקי אבות

— מאת —

הרב ר' חנוך זונדיל לעווין, רב דביהכ"נ „עדת ישראל ומשניות“ בנווארק, נ. דזש.
הספר מכיל י"ח דרשות שלמות על כל ששת הפרקים ממסכת אבות המתאימות בשביל
כל רב ודרשן לדרוש אותן ברבים בשבתות הקיץ. הדרשות כתובות בסגנון יפה והתוכן
מלכב מאד. התמונות והציורים הנמצאים בספר זה לרוב לקוחים מחיי בני ישראל באמריקה,
ובשעה שהרב או הדרשן חפץ להחליף את דרשות פרשת השבוע בדרשות על פרקי אבות,
הוא ימצא בספר הנזכר דרוש מוכן המקביל למטרתו.
מחיר הספר דולר וחמשים פנט. \$1.50. את הספר אפשר להשיג רק אצל המחבר.

RABBI Z. LEVINE, 249 Avon Avenue, Newark, N. J.

ל מ ר נ ו ר ב נ ו ל מ ט י פ י י ש ו ר ו ן

בנקשה מכס משרתי בקודש, הנה כאשר זה לא כבר שיצא לאור הספר הנפלא
„ישועות שמשון“ חלק שני, מהרב המאור הגדול הדרשן הנפלא והמפורסם מוכיח
ומעורר נודע בשער בת רבים צדיק במעשיו, המנוח ר' ישעיהו שמשון שם
וצ"ל, רב ודרשן בוויילנא ומגיד משרים בגחש"א.
הספר תיקר הוזה הוא רב הכמות והאיכות, מכיל בקרבו 335 דפים, דרושים
לכל חפציהם, לפרשיות השנה ולמועדים והתעוררות לימים הנוראים ומפתחות
להספדים וחדושי תורה על גפ"ת ומשניות והדרנים שונים ולקוטמים על אגדת חז"ל
ועל תנ"ך. כל רב ומטיף ימצא בו חומר רב ועצום אשר יוכל להשתמש בו לכל
העתים והזמנים.
מחיר הספר עם חלק ראשון תחול למובת הרבנים עד \$2.00 — מכורך יפה ומחודד.

לפנות אל אחי המחבר :

מ"ד ליפמאן סיימאן (המכונה ש"ם) מספר 1278 רחוב גראנד קאנקארס, בראנקס